

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 37.

Tisdagen den 7 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Fortsattes öfverläggningen rörande mom. a i 1:sta punkten af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande. *Landtförsvarets ordnande.*
(Forts.)

Herr Anderson, Albert: Då Utskottets ärade ordförande redan i går framlagt en beräkning, huruvida landet må kunna bära de ökade utgifter, som föranledas af antagandet af en ny härordning, äfvensom den minskning i inkomster, som skulle blifva en följd af grundskatternas samt rustnings- och roteringsbördans afskrifning, så kunde det synas öfverflödigt, att äfven jag kommer fram med en dylik beräkning, och hade jag egt kännedom derom, att Friherre af Ugglas uppgjort en sådan, hade jag visserligen icke befattat mig dermed. Men just den omständigheten, att båda dessa beräkningar äro uppgjorda oberoende af hvarandra, har jag föreställt mig kunna gifva anledning till, att jag vågar besvara Kammaren med att åhöra äfven min beräkning.

Enligt hvad af utskottsbetänkandet inhemtas, skulle kostnaderna för den nya härordningen uppgå till 29,900,000 kronor. Om man dertill lägger hvad som åtgår till ränta och amortering af det lån, som behöfver upptagas för uppförandet af kasern- och barackbyggnader, hvilken ränta och amortering jag förslagsvis beräknat till 900,000 kronor, så erhålles en summa af 30,800,000 kronor.

Enligt 1878 års riksstat utgöra de ordinarie utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel 16,949,500 kronor; men dessa utgifter inbegripas samtliga under de ofvan upptagna kostnaderna för den nya härordningen. Äfven bland de extra ordinarie utgifterna finnas åtskilliga, som äro af beskaffenhet att inbegripas under kostnaderna för den nya härordningen. Dit höra: för tillämpning af nu gällande aflöningsstat för landtförvarsdepartementets kansliexpedition: 6,900 kronor; för dyrtidstillägg och tjänstgöringspenningar åt embets- och tjänstemän inom arméförvaltningen: 22,490 kronor; för indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar: 388,000 kronor; för aflönningar åt diciplinkompaniet: 9,709

*Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

kronor; för ersättning åt garnisonskommenderingar ur indelta armén: 51,634 kronor 50 öre samt för skarpskytteväsendets och skjutskicklighetens befrämjande: 50,000 kronor. Summa: 528,733 kronor 50 öre. Vidare får man härtill lägga den del af rustnings- och roteringsbesvären vid kavalleriet och infanteriet, som nu användes för militära ändamål: 3,320,180 kronor.

Det nuvarande landtförsvaret skulle sålunda kosta i det närmaste 20,800,000 kronor, och om jag afräknar denna summa från den nya härordningens förut uppgifna kostnad 30,800,000 kronor, uppkommer genom den senare en ökning i kostnaderna för landtförsvaret af 10,000,000 kronor.

Men hela denna utgift erfordras naturligtvis icke genast. Man har beräknat en öfvergångstid af 15 år, och om det antages, att denna skulle börja 1880, skulle den icke utgå förr än 1895, och då skulle alltså de tio millionerna erfordras. Vid nämnda tid är af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären, under förutsättning af deras afskrifning enligt den nu framställda planen, eftergifvet ett belopp af 4,590,000 kronor, och hela bristen, som man hade att motse år 1895, skulle alltså uppgå till 14,590,000 kronor.

För att nu beräkna, huru denna brist må fyllas, är naturligt att man måste fästa afseende vid landets utveckling under de föregående åren och de skattenedsättningar, hvilka under dem egt rum.

Under åren 1861—1876 hafva följande skattenedsättningar medgifvits, nemligen: qvarn- och sågräntan, eftergifven år 1864: 130,000 kronor; grundskatternas minskande genom deras omsättning i penningar år 1871 med 554,000 kronor; saltullens borttagande år 1867: 220,000 kronor; tullen å 40 särskilda artiklar, eftergifven i följd af handelstraktaten med Frankrike: 76,000 kronor. Dessutom skedde i följd af samma traktat nedsättningar i en mängd tullsatser till sammanlagdt belopp af 1,594,000 kronor. Nu nämnda belopp tagas emellertid icke med i beräkningen, enär denna nedsättning möjligen föranledt en ökad införsel och följaktligen ökade tullar. Vidare förekommer: tullen å gryn samt rismjöl, eftergifven år 1876 med 120,000 kronor; stämpelafgift å fastebref: 130,000 kronor samt å tjenstefullmakter: 25,000 kronor och slutligen personlig skyddsafgift 650,000 kronor. — Under dessa femton år hafva skattenedsättningar sålunda egt rum till belopp af 1,905,000 kronor, och då skattenedsättningar till lika stort belopp böra kunna antagas komma att ega rum under åren 1880—1895, kan nyssnämnda belopp, under förutsättning att inga vidare skattenedsättningar ske, än de som förorsakas af afskrifningen, saklöst afräknas från bristen.

Att döma efter stegringen af utgifterna under 4:de hufvudtelteln åren 1845—1861 och 1861—1876, skulle, derest den gamla härordningen bibehölles, utgifterna för densamma under perioden 1880—1895 ökas med omkring 40 procent. Här af torde hälften kunna antagas bero af prisstegringar, och den tillökning, som här-

af förorsakas, träffar äfven kostnadsberäkningen för den nya härordningen. Denna ökning i utgift kommer säkerligen att motsvaras af ökning i statsinkomster, hvarför någon beräkning deröfver här ej är erforderlig. Den öfriga antagliga ökningen i nuvarande armébudgeten, hvilken beror på en tidsenlig utveckling af försvarsväsendet och som jemväl betäckts af ökade statsinkomster, kommer deremot ej att drabba den nya härordningen, enär denna ökning måste vara inbegripen under de för densamma nu beräknade kostnaderna. Man eger således afräkna 20 procent af de nuvarande förut angifna kostnaderna för försvarsväsendet med 4,160,000 kronor. Genom förhöjning af bevillningen för jordbruksfastighet från 3 till 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af taxeringsvärdet komma härtill 379,000 kronor. Härvid ber jag få anmärka, att jag icke kan biträda Utskottets förslag i denna del, enär jag anser en sådan tillökning alldeles otillräcklig. Genom förbättrad taxering torde vidare förhöjning kunna påräknas i bevillningen för jordbruksfastighet med 25 procent = 237,000 kronor. Jag tror, att en sådan tillökning af jordbruksfastigheten icke är öfverdrifven, om man tager i betraktande att, på sätt Bevillnings-Utskottets på bordet liggande betänkande angående tullbevillningen upplyser, den öppna åkerjorden under perioden 1860—1874 ökats med mer än 35 procent. Likaledes torde kunna påräknas förhöjning i bevillningen för annan fastighet samt för inkomst af kapital och arbete med 10 procent = 270,000 kronor. Ytterligare hafva genom afskrifningen bördor blifvit år 1895 aflyftade från jordbruksfastigheter, i följd hvaraf dessa böra hafva erhållit ett ökad värde af omkring 92,000,000 kronor, derå bevillningen utgör 46,000 kronor.

Sammanräknar jag nu dessa summor, så erhålles ett belopp 6,997,000 kronor, och om jag afräknar dessa från de förut nämnda 14,590,000 kronor, som utgöra bristen år 1895, få vi ett belopp af 7,593,000 kronor, som genom ny beskattning måste fyllas.

Om jag icke hörde orätt i går, kom Friherre af Ugglas till det resultat, att år 1895 en brist af något öfver 7,500,000 kronor skulle genom beskattning fyllas. Båda dessa siffror äro hvarandra således ganska lika, ehuru utgångspunkten för beräkningen är väsentligen olika. Jag tror icke, att det blir någon svårighet för landet att bära denna börda genom ny beskattning.

Hvad beträffar de skatter, man skulle kunna begagna, så förekommer först och främst, enligt min uppfattning, stämpelpapperet. Detta lemnar nu endast omkring 54 öre för hvarje person af hela folkmängden; men i England uppgår i fråga varande skatt till 6 kronor på person, i Frankrike till 11 kronor 75 öre, i Nederländerna till 6 kronor 95 öre, i Belgien till 6 kronor 75 öre och i Danmark 2 kronor 38 öre på hvarje person. Nu är det visserligen sant, att förmögenheten hos oss icke är så stor som i dessa länder; men om vi jemföra oss med Danmark, kan man väl icke annat än medgifva, att vår stämpelpappersskatt är särdeles låg i jemförelse med detta lands. Jag tror därför, att man skulle kunna höja denna skatt, så att den uppginge till 1 krona 62 öre för hvarje person, eller tredubbla beloppet mot hvad den nu utgör.

Landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Häri genom erhöles en ökad inkomst af 4,800,000 kronor. Vidare kan genom bränvinstillverkningsafgiftens förhöjning med 20 öre och förhöjning med enahanda belopp af tullen å spritvaror erhållas 3,720,000 kronor, som tillsammans med förhöjningen å stämpelpapperet utgör en summa af 8,520,000 kronor, hvilken vore mer än tillräcklig för bristens fyllande.

Naturligtvis finnas många andra skatter, som kunna anlitas, och i det afseendet ber jag få åberopa hvad Utskottets ordförande i går omnämnde. År 1895 återstå ännu grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvär till ett sammanlagdt belopp af 5,610,000 kronor, hvilka skola afskrifvas intill år 1916, så att hvart annat år ett belopp af 510,000 kronor eftergifves. Jag tror väl icke, att någon ifrågasätter, att en sådan minskning i statsinkomster skall kunna utan olägenhet af landet bäras; men jag ber att få påpeka, att under år 1898 eger slutbetalning rum å 1858 och 1860 årens jernvägslån, hvarigenom staten besparas en årlig utgift af 2,632,666 kronor 67 öre. Man kan invända, att dessa medel komma att behövas såsom ränta å nya lån; men då erhålla vi nya kapital, och de komma väl äfven att lemna någon afkastning. Dessutom komma statens domäner att lemna en förökad afkastning och genom de indragna militieboställena kommer densamma att i betydlig mån stegras, helst som till dessa höra icke mindre än 2,280,000 qvadratref skog.

Under gårdagen yttrade en talare, att kostnaderna för den nya härordningen skulle blifva så stora, att de komme att belöpa sig till 8 kronor 72 öre på hvarje person. Jag har icke kunnat få upp denna kostnad till mer än 7 kronor 11 öre. Det är naturligt, att man vid en sådan beräkning icke får utgå ifrån folkmängden för ett eller annat år tillbaka och utgifterna för de kommande åren, utan se på dessas samtida förhållande. I Tyskland är budgeten för armén 7 kronor 74 öre på person; men skillnaden mellan dessa båda tal är i sjelfva verket större än som synes, emedan i följd af den långa öfningstiden ett ofjoförligt mycket större antal dagsverken försvinna från näringarne, än hos oss skulle blifva fallet, och kostnaderna äro således i Tyskland betydligt större.

En annan talare fick upp bristen till 27 millioner. Derpå har jag intet annat svar att gifva, än att med fantasiens tillhjälp kan man få upp den ännu högre.

Då från statsrådsbanken blifvit förklaradt, att Utskottets förslag erbjuder många väsentliga fördelar framför vår nuvarande härordning, så kan jag icke finna annat än att fullt goda skäl tala för att nu antaga detsamma, men med supplementarlottning. Jag vet väl, att denna lottning inom landet betraktas med motvilja; men då icke full säkerhet finnes för, att den nya härordningen under alla förhållanden kommer att utan en sådan lottning erbjudas ett tillräckligt försvar, har jag ansett mig böra biträda deras åsigt, som påyrka en sådan lottning, öfvertygad derom att tjenstetiden för den utlottade kan och bör bestämmas så kort,

att han derigenom icke hindras från att fullfölja den lefnadsbana, han för sig utvalt.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna punkten.

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Friherre von Essen: Då redan så många talare yttrat sig i denna fråga och flere andra äro anmälda, är det en skyldighet att fatta sig så kort som möjligt och att söka undgå ett uppreparande af hvad föregående talare redan yttrat. Jag skall för min del söka uppfylla dessa vilkor, ehuru jag möjligen icke torde kunna undvika att upprepa ett och annat af hvad som redan är sagdt. Jag skulle äfven kunnat helt och hållet afstå från min rättighet att här taga till ordet, då så många andra yttrat sig i frågan; men de ljudliga bravorop, hvilka i går åtföljde det tal, som Kammarens vördnadsvärde Nestor höll, hafva gifvit mig anledning att nu yttra några ord; icke därför att jag vill protestera mot dessa bifallsyttringar, i hvilka jag tvärtom hade svårt att icke själf deltaga, utan därför att jag anser mig böra protestera mot det slut, till hvilket den ärade talaren kom, då han tillrådde Kammaren att i afseende å den förevarande punkten fatta ett afslående beslut. Jag måste fortfarande påstå, att det var till skada för sjelfva saken, att föredragningsättet icke blef sådant, som jag tillät mig att föreslå. Jag vet, att vår ärade ordförande i Utskottet och många med honom handlade *bona fide* under förutsättning såsom antaget det, som i denna punkt framställes; men jag vet tillika, att många icke dela en sådan uppfattning, att många sväfva i ovisshet om förutsättningen skall anses såsom antagen eller ej. Det har visat sig under samtalen man och man emellan, att en sådan ovisshet är rådande, och jag tror att frågan hade vunnit i klarhet, om denna förutsättning hade blifvit först afgjord. Dermed hade icke behöfts att afgöra frågan om grundskatternas eller rustnings- och roteringsbördans afskrifning utan endast att fatta beslut derom, att innan härordningsförslaget kommer att sättas i verket, skola Riksdagens båda Kamrar hafva fattat ett gemensamt beslut angående dessa frågor och således dessförinnan icke någon tillämpning kunna ega rum af beslutet om härordningen. Nu måste man ovilkorligen under diskussionen öfver denna punkt ingå i öfverläggning jemväl om skattefrågan, ehuru den icke hörer dit.

Jag ber nu först att få upptaga den anmärkningen, att grundskatterna och rustnings- och roteringsbördan icke böra afskrifvas, då det vilkor, som framstälts i 1873 års skrifvelse, nemligen en sådan härordning, som der omnämnes, icke innehålles i detta förslag. Jag kan för min del icke förstå annat, än att 1873 års skrifvelse innehåller ett sådant förslag, som det nu föreliggande, och jag skulle gerna vilja höra en motbevisning mot en sådan åsigt. Ehuru nämnda skrifvelse är väl bekant för hvar och en af Herrarne, tillåter jag mig dock uppläsa sista delen af den samma, som lyder sålunda:

“På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då till nästa riksdag lärer vara att från Eders Kongl. Maj:t förvänta förslag

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

till ny organisation af landets försvarsväsen, antagligen grundad på en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten, får Riksdagen, som ansett, att en befälsstam bör bildas ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig, och att således den indelta armén icke vidare blifver hvarken lämplig eller behöflig för åstadkommande af ett för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar, i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan arméorganisation varder af Konung och Riksdag antagen i sammanhang med ofvannämnda förslag, i nåder föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än afven grundskatterna upphöra, mot det att jordbruksfastighet åsättes bevilning efter samma grunder som gälla för all annan fastighet; börande den antagna arméorganisationen träda i verkställighet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvären samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna“.

Nu kan jag icke förstå annat, än att här just är fråga om att bilda “en befälsstam ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig“, och att således “den indelta armén icke vidare blifver hvarken lämplig eller behöflig.“

Om jag icke misstager mig, har Herr Statsministern i går uti Andra Kammaren yttrat, att denna arméorganisation icke vore så uppstald, att den kunde göra den indelta armén obehöflig. Jag är icke viss, om så blifvit yttradt; men jag kan icke fatta, huru det i förevarande fall kan anses, att man brutit mot hvad 1873 års skrifvelse i detta afseende innehåller.

Ett ord i denna skrifvelse har man emellertid ridit upp på, nemligen det lilla ordet “betryggande“, och sagt, att det föreslagna försvaret blefve icke för landets sjelfständighet betryggande. Jag frågar då: står det i menniskomakt att åstadkomma något fullt betryggande? Man vill väl icke förnärma Försynen ända derhän, att man säger, att det finnes något, som utan dess bistånd är så beskaffadt. För min del anser jag detta ord vara det olyckligaste uti hela skrifvelsen; men jag tror äfven, att det icke behöfver missförstås, utan, om det tages i god mening, det icke behöfver gifva anledning till sådana anmärkningar, som här blifvit framställda. Jag säger öppet, att jag ogillat detta ord, men det hindrade mig icke från att godkänna skrifvelsen, enär det enligt min tanke icke kan innebära annat, än att man måste göra så godt man kan. Då jag nu anser, att vilkoret för afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären är uppfyllt genom det nu framlagda förslaget, faller af sig sjelft, att jag diskuterar under förutsättning af den ännu ej föredragna ingresspunktens antagande. Dermed vill jag dock icke hafva sagt, att Utskottet i afseende å framställningen rörande allmänna bevilningen samt

kommunalförfattningen valt sådana uttryck, som böra antagas; men deri kunna förändringar vidtagas.

Det står i ingressen blott, att *Riksdagens Kamrar* skola fatta sammanstående beslut i de omnämnda frågorna. Allt beror dock till slut på Kongl. Maj:t, ty i ingressen gifves, såsom sagdt, endast till känna, att Kamrarne för sin del skola fatta sammanstående beslut, Kongl. Maj:ts rätt reserverad. I afseende på denna första punkt a) vågar jag påstå, att den är bra oskyldig; det är deremot detaljerna som synas mig kunna gifva anledning till heta strider; på denna punkt åter synes mig, att hvarje svensk man kan ingå, om han vill göra något för landets försvar, den är nemligen så general, att den bör kunna samla röster omkring sig.

Man har såsom första skäl mot antagandet af förslaget framhållit den i jmförelse med den valuta, man gifver, ringa försvarskraft, förslaget skänker. För en tid sedan har en sakkunnig skribent uttalat såsom sin åsigt, att man genom det förslag, som innehålles i de 102:s motion, skulle få ett så dyrt försvar, att kostnaden för svenska arméns öfningsdagar skulle uppgå till nära dubbelt mot i Preussen och vida högre än i något annat land, om jag ej misstager mig, till sex kronor om dagen för hvarje man. Jag frågar om, vid beräkning af den verkliga utgiften för nu varande öfningsdagar, denna utgift icke är ännu större. Lika med en talare i går fäster jag mig vid denna beräkning, icke vid hvem som betalar, ty landet gör det i alla fall, betalningen må erläggas af de enskilde eller direkt af statskassan. Det är dock en sanning, att öfningen enligt förslaget blifver dyr. Det är en gifven följd, när man vill bringa upp en till numerären stor styrka med jmförelsevis liten öfning. Vill man afstå från denna styrka, blir det billigare, men man har då ej den erforderliga försvarskraften att i nödens stund tillgripa. Jag påstår dessutom, att den öfning, man gifver den nu varande indelta armén, är vida mera bortkastad än den som komme att gifvas den nya hären; på den indelta soldaten offrar man nog mångårig öfning, hvarigenom borttages en tid, som kunde bättre användas, under en hastigare omsättning af manskapet. Det är därför jag anser att det, som nu nedlägges på öfningarne, är sämre användt än det som kommer att offras på de nya stamsoldaterna, med deras kortare tjenstetid.

Man säger: gör tjenstetiden kort för den blifvande stamsoldaten, men låt honom ändock få behålla bostad, hvarigenom anskaffningen skulle betydligt underlättas. I samma stund jag förkortar tjenstetiden till hvad som är nödvändigt för truppens utbildning, är det emellertid klart, att fördelen af tak öfver hufvudet förfaller; för den, som tjenar lång tid, kan denna fördel vara lockande, då det deremot icke är lämpligt att åt den, som tjenar högst sex år, erbjuda ett hem, som han efter denna tids förlopp får lemna för att kastas ut på en oviss bana kanske med hustru samt ett eller flera barn. Jag hemställer, huruvida detta aflöningsätt kan lämpa sig för den korta tjenstgöringstiden, som ovilkorligen betingar yngre folk. Det är af dessa skäl jag icke

*Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Landtförsv-
rets ord-
nande.
(Forts.)

anser indelningsverkets grund lämplig att bygga på, i förening med värnpligtsystemet.

Af de många anmärkningar, öfrige talare gjort mot förslaget, ber jag att få upptaga två, deraf jag förenar mig i den ena, som angick en hastigare tillämpning af beväringens öfningar. Hvarföre skall det draga ut så lång tid innan man kommer till de 90 dagarne? Jag anser, att öfvergångstiden är för lång och hoppas, att, när vi komma till den punkt, som handlar derom, jag måtte få bidra till att denna öfvergångstid må förkortas.

Den andra anmärkningen, som tyckes vara mest graverande och på hvilken förslaget öde torde helt och hållet hänga, gälde anskaffningen af stammen. Det är tydligt, såsom ock flere talare framhållit, att Utskottet icke framställt någon otvifvelaktig visshet om möjligheten af det utaf detsamma förordade anskaffnings-sättet, men man får finna sig deruti, att man kommit sannolikheten bra nära. Man skulle ju på samma sätt kunna säga att en industri, hvilken som helst, icke med trygghet kunde ega bestånd derföre, att man icke vet om man för penningar kan lösa arbetet.

Man har sagt, att det icke är möjligt för staten att konkurrera med den enskilda industrien. Jag tror deremot, att staten kan göra det, ty är det sådana tider att de enskilda kunna betala höga arbetslöner, så bevisar detta goda tider äfven för staten, och då har staten tillgångar, hvarmed den kan betala. Men allt beror naturligtvis i första rummet på den uppfattning, nationen kommer att hafva om institutionen och den utsigt, ynglingar kunna hafva att genom denna bana bereda sig utbildning och framtid.

Det är känt, huru ynglingar ur de lägre klasserna sträfva att lära något. De ingå i folkhögskolor och landtbruksskolor, taga del i skapskytteöfningar o. s. v. Detta visar benägenhet att få lära något. Man kan säga att landtbruksskolan är till för att dana goda landtbrukare och att nyttan af att deltaga i den undervisning, som der meddelas, är mera påtaglig, men så är ej fallet med folkhögskolorna; i dem ingå ynglingar af folket endast af begär efter undervisning och för att blifva dugliga människor, men icke för något sådant särskildt ändamål som att lära sig ett visst yrke. Jag tror att de militära skolor, som här ifrågasättas, kunna blifva så nyttiga, att när befolkningen kommer till rätt insigt derom, rekryter icke komma att der saknas, om derjemte en tillräcklig ekonomisk ersättning gifves. De andra omnämnda skolorna bereda icke lärjungarne någon inkomst, men ändå kosta de mer än gerna på sig att genomgå dem. I de militära skolorna åter lemnas en ersättning, som är högre än den en vanlig tjänstestrand ätnjuter. Ty här lemnas icke blott den vanliga lönen utan dertill kläder, hvarjemte tjänstetiden första året är endast 10½ månader. Under de följande åren har soldaten samma lön och icke längre öfning än 30 dagar med undantag af de skolor, der längre öfning förekommer i och för avancement.

Nu säger man: men lönen för en soldat är redan nu 150 kronor om året på de orter, der man icke gifver soldaten bostadslägenhet. Det är sant. I Skåne t. ex. uppgår lönen till nämnda belopp i medeltal. Jag frågar: om en karl kan binda sig för hela sin framtid för 150 kronor om året, skall han då icke hellre vilja binda sig på samma villkor för en kortare tid? Jag tror det obetingadt, och skulle i Norrland denna lön uppgå till högre belopp, så kommer detta dock icke att blifva förhållandet på andra orter.

*Lännsförsvar-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Man vill jemföra antagande af tjänst i stammen med inträde i garnison. Jag tror icke att jemförelsen är hållbar, ty det är en betydlig skilnad att ingå i tjänst vid stammen i sin hemort, der man känner befäl och kamrater, mot att komma till en främmande garnisonsort, som för rekryten är okänd, för att icke säga illa känd.

Jag tror, att dessa skäl äro talande för det antagandet, att det blir vida lättare att få dem, som vilja inträda i stammen än det nu är att genom värfning anskaffa folk. Något inflytande måste det hafva, att hvarje ung man är skyldig till tjänstgöring under de trenne månaderna. Jag menar, att det måste utöfva tryck, att värnplikten får göra sig gällande för alla. Men är man säker på detta, hvarföre icke medgifva supplementarlottningen? frågas då. För min del skulle jag icke vara emot den, men jag erkänner, att i *detta* fall fäster jag mig mycket vid den allmänna meningen i landet. Det är något som sårar många, detta att man fäster sig vid den allmänna meningen; man skall, säges det, hafva sin egen mening och stå fast dervid. Det gillar jag och vill försöka att vara själfständig, men i denna fråga, der det gäller att hela nationens ungdom skall personligen deltaga i landets försvar, är nödvändigt att lagstifta så, att icke lagen från början mottages med motvilja. Jag tror, att man bör göra den så smaklig för folket, att den får verkligt lif, utan hvilket dess framgång icke är betryggad. Det är af detta skäl, som jag för min del fogar mig i att strängt hålla på den omständigheten, att lottning icke införes. För öfrigt hafva alla lottningens försvarare med en mun utdömt den såsom orättvis och obillig; endast såsom nödfallsutväg kan den få användas. Låt lottningen vara till dess den dag kommer, då den visar sig oundgängligen behöflig. Vore det *endast* på lottningen som möjligheten att få stammen fulltalig berodde, så skulle äfven jag ingå derpå, men det finnes andra utvägar, såsom att öka beväringens öfningar, hvarigenom en öfvergång till 1875 års förslag småningom kan möjliggöras.

Åtskilliga talare hafva nöjt sig med att icke vilja göra något i denna sak. En talare i går fälde det yttrande, att i dag kunna vi emotstå, i morgon icke. Har man någon glädje af att kunna göra motstånd i dag, då man ser att det man vill motarbeta tillväxer och en annan dag icke kan emotstås? Jag lemnar åt talaren själf att svara derpå. Den negativa ställning, man intager, anser jag böra hafva utsigt att vara hållbar och icke sådan, att man ser framför sig, att man måste uppgifva den och lemna sitt bifall

*Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

till det, som man ännu mindre skulle vilja önska. Under flera år har nu denna fråga stått på dagordningen såsom vår stora lifsfråga. Den har varmt legat mig på hjertat och jag har så intresserat mig därför, att jag med uppoffring af min egen mening i många fall sökt bidraga till dess framgång såväl år 1867 och 1871 som år 1877. 1875 var jag icke medlem af denna Kammare, annars skulle jag hafva sökt bidraga till framgången äfven af det då framlagda härordningsförslaget. Ansvaret på dem, som under dessa år sagt nej till hvarje härorganisation, har vägt tungt och länge nog. De hafva icke förmått att vidare bära detta ansvar, hvilket synes af den sällsporda enighet, hvarmed de förenat sig om detta förslag. Sakkunnige män hafva medgifvit, att en stor förbättring i militäriskt hänseende innebäres i detta förslag. Nu äro rollerna ombytta. Nu gäller det, huruvida Första Kammaren skall börja att å sin sida säga nej, och skall det förtgå på det viset, få vi se till, med hvad glädje vi kunna framträda och ansvara för våra mandat. Jag tror, att ett sådant tillvägagående vore föga hedrande för representationen och föga gagnande för vårt land. Jag yrkar bifall till denna punkt.

Herr von Möller: Jag tillhörde icke den majoritet, genom hvars beslut 1873 års skrifvelse tillkom, och då jag förklarar detta, har jag också dermed antydt min ståndpunkt till denna fråga. Jag har icke kunnat instämma i ett köpsläende rörande fäderneslandets försvar, icke heller har jag kunnat anse att den indelta armén, såvidt den tidsenligt omorganiserades, icke skulle erbjuda en fullt lämplig befälsstam för att dermed förena beväringen. Gerna instämmer jag dertör i de loford som chefen för landtförsvarsdepartementet i går uttalade om den indelta armén: att den är en stam som, om än något föråldrad, dock är frisk i kärnan samt eger krigaredygdena manstukt och trofasthet. För min del beklagar jag derfor att Utskottet på ett så högst knapphändigt sätt behandlat Friherre Klinckowströms motion. Den innehåller, efter min uppfattning, åtskilligt som väl varit värdt att beaktas och närmare granskas, och jag tror, att den frivilliga men betalda stam, som af Utskottet föreslås, blifvit bättre och för staten mindre betungande, om Utskottet i sitt förslag beaktat åtskilligt som motionären framställt. Den föreslagna stammen hade, enligt min uppfattning, blifvit bättre och den hade blifvit mindre kostsam, om af de fyra och en half millioner, som skola användas till värfning, en större eller mindre del användts till godtgörande af rust- och rotehållares berättigade anspråk på grund af omorganiseringen samt i och för öfningstidens förlängning.

Den siste talaren har framställt åtskilliga anmärkningar, hvarmed han velat antyda den indelta arméns olämplighet till stam. Han har sagt, bland annat, att en stam, deri tjenstetiden skulle vara 3 å 6 år, icke i bostaden skulle se någon uppmuntran, lockande till inträde i tjensten. Men i 3 § 2 mom. i lagen om upprätthållande af härens stamtrupp har redan Utskottet föreslagit, att äfven den frivilliga, värfvade stammen skulle få lof att rekapitulera.

Om detta moment hade fått en utvidgning, så hade den antydda svårigheten varit häfd. Talaren sade vidare, att det är lättare att för 150 kronor få en soldat, om yrkestiden begränsas till så kort tid. Det är något som jag vågar betvifla.

Om man väljer ett yrke, så väljer man det väl hellre för att kunna bedriva det en längre tid än blott för ett fåtal år. I alla fall vädjar jag till talaren, om icke hans erfarenhet såsom godsegare är lika med min, nemligen att det är lättare att få en duglig arbetare, om denne har hopp och visshet om att, derest han vill, få kvarblifva i tjensten en längre tid.

Men, mine Herrar, jag vill icke ingå i någon diskussion, icke söka framhålla eller vidare upptaga den siste talarens framställning. Efter den långvariga öfverläggning, som egde rum i går och som väl kommer att fortsättas hela denna dag, är hvarje talare skyldig att yttra sig i korthet. Men den siste talaren anförde några ord af det yttrande, Herr Statsministern i går afgaf i Andra Kammaren. Fastän detta yttrande varit synligt i en af dagens tidningar, tror jag dock, att det är väl förtjent att höras här och intagas i denna Kammarens protokoll. Herr Statsministern yttrar: En af grundtankarne i Riksdagens skrifvelse af 1873 var, att indelta armén skulle blifva obehöflig genom en vidsträcktare tillämpning af värnpligten; och denna utsträckning har åtminstone jag tänkt mig skola leda till en begränsning af kostnaden för anskaffande af en tillräcklig armé. Men skall en stam värfvas till hvad pris som helst, så kan den indelta armén icke anses hafva blifvit obehöflig; och om ingen tvångsutskrifning någonsin kan komma i fråga för härens kompletterande, så förfaller också den åberopade grunden för anspråket på indelningsverkets afskrifning, nemligen att rust- och rotehållare äro för evärdliga tider frikallade från en sådan utskrifning.

Ännu betänkligare blifver det att välja det dyraste sättet för stamtruppens bildande, då dervid såsom ytterligare vilkor uppställas, att staten samtidigt skall efterskänka grundskatterna, hvilkas afskaffande, hur önskvärdt det än är ur flere synpunkter, likväl måste vara beroende deraf att icke andra skattdragande öfver höfvan betungas.

Om icke jag redan uttalat min enskilda åsigt, skulle jag på grund af de af mig nu upplästa ord, blott på grund deraf, yrka afslag å Utskottets förslag, hvilket yrkande jag nu äfven framställer.

Grefve Sparre: Om jag ej misstager mig, är jag den tjugutredje eller tjugufjerde talaren vid denna punkt, och naturligt är då, att jag icke kan anföra något nytt, utan måste i en viss mån repetera hvad förut sagts. Frågar man mig då hvarför jag begärt ordet, ber jag att till min ursäkt få anföra, att då jag under de åtta år, jag tillhört denna Kammare och försvarsfrågan flera gånger förevarit, aldrig uttalat mig offentligen i ämnet, jag nu önskar att framställa min mening i denna viktiga fråga.

Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)

En talare yttrade i går, om jag ej missuppfattade hans ord: i dag kunna vi stå emot, men icke i morgon. Utsträcker jag detta yttrande till Riksdagen, så instämmer jag fullkomligt deri, att Riksdagen visat en ofantligt stor förmåga i att stå emot hvarje förslag till försvarets ordnande, men deremot en ofantligt liten förmåga att främja den viktiga frågans lösning.

Den del af representationen, hvarifrån afslagen alltid förut kommit, räcker oss i dag handen och i den ett förslag, som innebär en väsentlig förbättring i vårt försvar och ett godt frö till framtida utveckling. Jag vågar därför icke taga på mitt ansvar att undanskjuta frågan med ett rent afslag. Jag tror, att om man försummar det gynsamma ögonblicket, det skall dröja länge innan ett sådant ånyo erbjuder sig. De olika meningarne om försvarets ordnande hafva icke varit starka nog att drifva sig fram, men dock tillräckligt starka att i förening med dem, som ingenting vilja göra och med dem som ej veta hvad de vilja, hindra hvarje förslag att gå igenom. Skall detta fortgå och frågan år efter år ständigt undanskjutas, kan jag icke underlåta att uttala den förhoppning, att ej slutet på allt må blifva, att en sida af vår historia blir lik det sista bladet af Polens. Man dröjer icke ostraffadt att värna den frihet och sjelfständighet, hvaröfver man är stolt och lycklig. Här har framhållits önskvärdheten af att kunna bygga det nya på det gamlas grund. Jag tror, att detta hvarken låter sig göra eller vore lämpligt. Det indelta aflöningsättet medför en längre tjenstetid, och en sådan förefaller mig vara ett förspillande af tid, penningar och krafter. Dessutom, om man måste skaffa en stam, derur ej blott befäl skall tagas till värnpliktigt manskap utan äfven utgöra stöd för detta, så måste man, i den mån tjenstgöringen skall blifva längre, öka stammen och derigenom också kostnaden. Derjemte synes mig, att indelta aflöningsättet icke är lämpligt för soldatens utveckling, ty genom besittningen af torpet föranledes soldaten att gifta sig, och derefter kommer han, efter hvad jag tror, att med mindre intresse än eljest egna sig åt de öfningar, hans utveckling påkallar. Han vet, att familjen är beroende af hans arbete och måste således för sitt längre inkallande i tjenstgöring fordra den ökade ersättning, som är nödvändig för att han skall kunna besörja familjens underhåll. Äfven instämmer jag i ett yttrande, som faldes här i går, i fråga om olämpligheten af att i farans stund i första hand utsända familjefäder, då kulan som träffar äfven gör en familj brödlös. Jag tror således, att vi icke böra eller hafva utsigt att kunna bygga på den gamla grunden, men äfven förutsatt att något sådant skulle lyckas, vore en sådan organisation endast att betrakta såsom en öfvergångsorganisation till den, som ligger i Utskottets förslag, och då önskar jag för min del, att steget toges ut på en gång.

Meningen att bygga försvaret på allmänna värnpligtens grund finnes uttryckt i 1875 års förslag, hvilket i militärt hänseende var det bästa; men de anspråk, det stälde på icke blott penningar utan äfven personliga uppoffringar, voro så stora, att svenska

folket ryggade tillbaka för att godkänna det. Jag kan härvid icke underlåta att beklaga den form, i hvilken det framlades. Då det framlades i hela sin storhet utan någon förmildrande omständighet vid sidan, utan något öfvergångsförslag, utan utredning om statens förmåga att bära den föreslagna bördan eller om grundskatterna, var det naturligt att det skulle visas undan och med det för en ganska aflägsen framtid hvarje förslag, bygd ensamt på värnpligtens grund. Det nämndes af en talare i går, att värnpligtsystemet föddes af fosterlandskärlek och hat. Jag tror, att det föddes af fosterlandskärlek och förtryck, men att det vidmakt hålles och utvecklas af fosterlandskärlek, blandad med maktlystnad och hämdkänsla. Dock tror jag icke, att konsekvenserna häraf äro, att de mindre folken alldeles kunna lemna detta vapen å sido, då det begagnas af de stora folken, och jag anser, att man måste ställa sina försvarskrafter i något förhållande till den fara som hotar. Derför föreställer jag mig, att ett litet folk icke kan gå i spetsen för en förändring och försumma ett medel att få en stor armé, hvilket begagnas af alla stora folk rundt omkring.

Jag tror således, att hvarken ett förslag bygd på den nuvarande grunden eller ett förslag på värnpligtens princip ensam vore lämpligt och har utsigt att vinna framgång. Önskar man att få något gjort för försvaret, finner man, att hvad vi nu ega icke är betryggande, så måste man se sig om efter ett godt öfvergångsförslag, och jag kan ej finna annat, än att Utskottets förslag är ett sådant. Om jag fäster mig vid ökningen af den fasta befälspersonalen, om jag ser till den tillökning af öfvade soldater, som förslaget innebär, om jag tager i beräkning dem, som efter uttjent tjänstetid i stammen fortfarande tillhöra första uppbådet i händelse armén mobiliseras, om jag besinnar den ökade styrka, som lemnas genom ökade öfningar för beväringen, så måste jag erkänna, att Utskottets förslag medför en väsentlig förstärkning af våra försvarskrafter. Man har sagt, att stammen icke skulle blifva god, ja, man har till och med om den begagnat ett ord, som jag skulle önska icke blifvit yttradt, lösdrivare. Jag vet icke hvad man menar med ett sådant uttryck, men menar man dermed att stammen ej skulle blifva bofast och på den grund förtjena en sådan benämning, så består indelta armén till stor del af lösdrivare; ty i flera delar af riket har soldaten icke torp. Man har framställt spörsmål om den föreslagna stamtruppens beskaffenhet. Den kan ej med visshet förutsägas; den kommer att bero på den omsorg, med hvilken truppen väljes och utbildas. Jag tror icke, att det är rätt att jemföra den föreslagna stamtruppen med våra hittills varande värfvade garnisonstrupper. Sättet för anvärfningen och tjänstgöringen skulle blifva helt olika, så hvad moraliteten beträffar, tror jag, att ingen jemförelse bör kunna ske.

Man har talat om svårigheten att anskaffa stamtrupper. Svårigheten skulle komma af den korta tjänstetiden och vore denna lika lång, som för den nuvarande stammen, så skulle ett större antal ju icke behövas, men genom den kortare tjänstetiden, som anses militäriskt nödvändig, uppstår det större behovet af re-

Landförsvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

kryter. Om detta större behof å ena sidan medför ökade svårigheter, så kan å den andra icke nekas, att den kortare tjänstetiden äfven kommer att i viss mån underlätta rekryteringen. Och mot det exempel, som af föregående talare anfördes derom att man lättare kunde få en duglig tjänare, om denne hade utsigt att få stanna länge i tjänsten, vill jag blott framställa en fråga: om man ville antaga tjänare för till exempel 18 år, skulle man då ej hafva svårt att få någon tjänare? Möjligheten af att få en god trupp beror naturligtvis på det anseende den får och den utveckling, som lemnas den. Om man gör militärtjänsten till en god skola, tror jag, att snart skall visa sig ökad möjlighet att anskaffa folk. — Jag förstår mycket väl en lottning, som af första åldersklassen utan rätt till friköpning uttager nödigt antal för stammen. Den uttagna klassen får sålunda samma sammansättning, som åldersklassen hvarur den uttages har, eller i militärt hänseende den bästa. Jag förstår äfven den lottning, som 1875 föreslogs i en reservation; den afsåg endast, att Riksdagen icke skulle kunna neka tillräckligt anslag för anskaffande af truppen. Men den nu föreslagna så kallade supplementarlottningen har jag för min del svårt att fatta. För mig skulle en sådan anordning innebära att staten säger, att den finner att lottning är orättvis och obillig och att staten icke vill vara orättvis och obillig, såvida det icke kostar öfver 150 kronor per nummer men att, om det kostar mer, staten icke skyr att vara orättvis och obillig. Priset å det personliga arbetet inom de olika utskrifningsdistrikten skulle äfven blifva det bestämmande, huruvida och hvarest lottning skulle ega rum, och i vissa delar af vårt land lottning blifva regel, i andra anvärfning regel och lottning undantag. Om ett sådant stadgande om lottning som är föreslaget antoges, fruktar jag ytterligare, att deri skulle ligga en frestelse att icke göra så mycket som möjligt för anskaffande af frivilliga, ty ju mindre som göres för anskaffande af rekryter ju flere finge då utlottas, och den utlottade kontingenten blifver onekeligen den bästa.

På grund af hvad jag anført önskar jag framgång åt Utskottets förslag och kommer att rösta derfor. För min del kan jag icke uppskjuta landets viktigaste fråga till morgondagen i hopp att möjligen få något bättre förslag. Jag fruktar nemligen, att genom ett afslag frågan, som är af så stor vikt, skulle uppskjutas för lång tid, och jag ber att få sluta med att anföra några ord, som utsades 1871 af en högt aktad medlem af denna Kammar och hvilka ord synas mig alltid lika tillämpliga på denna fråga: "Jag vågar hysa en fast tillit till en så högsinnad uppfattning af stundens kraf äfven hos dem, som i särskilda delar tänka olika, att de för det stora ändamålets skull rätta sin enskilda mening först i andra rummet, och jag tror mig äfven med visshet kunna förtrösta derpå, att de samhällsmedlemmar, af hvilka ökade uppoffringar komma att härigenom fordras, skola med glädje vara dertill redo, endast fäderneslandets sjelfständighet genom ett starkt och väl ordnad försvarsväsende blifver betryggad. Detta

stora mål kan ej utan enig samverkan mellan Konung och folk-representation vinnas.“

Landt-försva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Greffe Mörner, Oscar: Vid det tillfälle år 1873, då den så beryktade skrifvelsen blef af Första Kammaren bifallen, hvarigenom försvarsfrågan sammankopplades med den om grundskatternas afskrifning, hörde jag till deras antal, som motsatte sig denna skrifvelse; men då den det oaktadt kom till stånd, hade jag en tröst deri, att vi dock vid grundskatternas afskrifning skulle komma att erhålla ett *fullt betryggande* försvar. Jag hade sålunda rätt att antaga, att så snart frågan om försvarets ordnande förekom, de personer, som deltagit i beslutet om skrifvelsen, skulle såsom en man förena sig omkring den fana, de sjelfve uppsatt, och oryggligt afvisa hvarje förslag till arméorganisation, som icke var fullt betryggande. I dag har visserligen en talare här uppträdt och förklarat, att han hade varit emot detta ordet *betryggande* och velat utesluta detsamma, men röstat därför nödd och tvungen. Huru många af de öfrige, som röstade för skrifvelsen, velat utesluta nämnda ord. vet jag icke, men äfven om ordet *betryggande* tages bort, står alltid kvar, att vi skulle få ett *försvar*, och hvari ligger skillnaden mellan dessa båda uttryck? Meningen i båda fallen kunde icke vara annat än att landet skulle erhålla ett försvar, lämpadt efter dess förmåga att värna sin sjelfständighet, så vidt på samhällsinrättningarna beror. Utgången sedan står icke i människans hand, men det folk, som gjort hvad det kunnat, som uppjudit sina krafter för att värna sig, har dock rätt till allas aktning.

Min fråga till mig sjelf vid pröfning af det arméförslag som föreligger, blef alltså helt naturligt: kan det, som nu föreslås, anses utgöra ett *betryggande*, det vill säga ett väl och ändamålsenligt och efter fulla måttet af våra krafter ordnad försvar? I detta hänseende ville jag dock ej lita på mitt eget omdöme utan sökte och fick tillfälle till samtal med militärer — utan att mena något ondt kan jag säga, att jag verkligen icke vet, om de voro de allra största kapaciteter, men jag har hyst tillit till deras kompetens och har trott mig kunna fästa vikt vid deras ord — och af dem erfor jag, att somliga ansågo hvad som här bjudes icke innebära något särdeles framsteg, medan andra bestämdt förklarade det medföra en betydlig förbättring och förstärkning af vårt försvar, dock så, att då jag ytterligare frågade: nå, kan det då anses innebära ett betryggande försvar, svarades: det vilja vi ej påstå; det är bättre än hvad vi hafva, men mer våga vi ej säga. Kan icke större beröm gifvas åt det föreslagna nya, då är denna nya arméorganisation icke, enligt min tanke, ett betryggande och ur den synpunkten således antagligt försvar, ehuru jag visserligen, såsom jag redan antydtt, icke vill påstå, att ett försvar skall kunna åstadkomma sådant som ingen makt skulle kunna krossa eller tillintetgöra, utan ett fullt försvar i mån af våra krafter. Således kan det för mig, som icke ens varit med om 1873 års skrifvelse, icke finnas något skäl att gå in på ifrågavarande förslag, och jag hade,

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

som sagdt, äfven ansett mig berättigad att antaga, att de, som deltagit i beslutet om denna skrifvelse och voro bundna af det deri uttalade vilkor att gifva landet ett betryggande försvar, också skulle ställa sig på min sida och afslå förevarande projekt. Huru desse Herrar göra, vet jag icke; det må vara deras sak! Jag har endast velat uttala hvilket anspråk jag ansett mig berättigad att på dem ställa.

Här har nu ordats mycket i denna angelägenhet och det har framhållits, att då man tillbakavisat så många organisationsplaner, så borde något nu en gång göras; nu bjudes oss — säger man — ett förslag, som ordnar armén bättre än som vi hafva; nu räcker oss handen och, om vi nu afslå den, så är oviest om vi någonsin få ett sådant anbud mer. Det skall ligga något adelt, något högsinnadt i detta anbud! Jag dömer icke öfver andras motiv, utan önskar att kunna bysa den bästa möjliga tanke i detta hänseende, men hvad som föreligger i tydliga ord och skrifna handlingar, det måste jag hafva rätt att fästa mig vid. Jag finner då, att detta anbud, som nu göres oss, sker under fullt vidhållande af anspråket på eftergift af grundskatter samt af rustnings- och roteringsbesväret, och jag måste då fråga: hvad skall en annan gång finnas kvar att gifva för att i utbyte skaffa någotonting bättre, då denna otillräckliga och må hända icke särdeles stora förbättring fordrar sådana ytterligare offer af samhället i dess helhet, då det steg nu tages, endast erhålles derigenom, att man i hög grad gynnar en del samhällsmedlemmar, medan ökade pålagor och utskylder krävas af en del andra. På hvad grund skola vi då bygga våra förhoppningar ött en annan gång få ännu taga ett steg framåt? Huru skola vi en gång, såsom nu förespegias oss, kunna öfvergå till allmän värnpligt? Vi stå der och hafva intet att bjuda. Ty kommen i håg, och det måste oeftergiftigen alltjemt framhållas, att hvad som nu bjudes icke bjudes för intet. Man talar om fosterlandskärlek. Må vara, jag hoppas att den har varit med om att framställa ifrågavarande anbud, men den hade framstått renare och hade kunnat högre värderas, om den varit litet mindre bemängd med sådant, som *kan* alstra misstankar om egennytta, äfven om sådan ej skulle finnas. Men tillfället förgår, upprepar man; vi få icke än en gång ett sådant anbud! Mine Herrar! Är det fosterlandskärlek, som endast poekar och säger: detta bjuder jag, men jag går icke in på någon jemkning, någon slags ändring i hvad jag vill, utan tager då min hand tillbaka, med samhället må sedan gå huru som helst. Men jag kan ej tro, att svenska representationen är så sammansatt att, om detta förslag förkastas — icke af ovilja, ty dertill finnes ingen anledning, icke heller af misskännande af deras välmening, som framlagt detsamma, utan på goda skäl, att organisationen icke är sådan, att den medför väsentliga fördelar och grundlägger ett försvar, som i kraft för sig betryggar och ersätter de kostnader detsamma medför — att, säger jag, de, som nu framställt förslaget, då skola framdeles motsätta sig hvarje annan förändring; och sker det så, då hvilar ansvaret icke på dem, som sin pligt likmätigt icke velat bifalla hvad

de ansett vara för samhället skadligt och vådligt, utan på dem, som egensinnigt och själfkårt afslå och förkasta allt, som ej till alla delar öfverensstämmer med deras mening! Härmed har jag velat, så godt jag kunnat, vederlägga detta tal om att det nu skulle vara så att säga en fataliestund, då Sveriges öde afgjordes. Jag kan icke föreställa mig det, icke antaga, att desse 102, som framlagt motionen och som icke utgöra fullt $\frac{1}{3}$ af svenska representationen, skola för framtiden vilja motsätta sig och förhindra hvarje förbättring i vårt försvarsväsen, utan jag hoppas, att äfven dessa vilja taga och gifva skäl, öfvertyga och låta sig öfvertygas. Man kan vara tacksam för det nu framlagda förslaget, såsom välmenande och vittnande om sträfvan att föra frågan framåt, men om man finner sig icke kunna antaga detsamma utan omarbetning och förändring, må sådant väl icke kunna verka derhän, att de, som stå på andra sidan, framdeles skulle motsätta sig hvad som för samhället kan vara gagneligt.

Mot detta förslag har jag nu åtskilligt att anmärka, men derutinnan skall jag icke vara vidlyftig, enär jag erkänner, att jag icke eger förmåga att bedöma de militära detaljerna; dock vill jag fråga: hurudan blir den här ifrågasatta stamtruppen? Den skulle bestå af 30,000 man af alla vapen och derjemte skulle härens styrka grunda sig på 2 så kallade uppbåd af beväring. Man har då sagt om den indelta armén, att det vore ohyggligt att skicka den i fält, emedan hvarje kula kunde träffa en familjefader; men månne icke, då första och andra uppbådet blir utkalladt, flere af dem kunna vara familjefäder? Och jag tror verkligen icke att inom svenska armén hågen att försvara sitt fädernesland är sjunken så djupt, att icke äfven familjefäder skulle vilja gå i fält och söka värna sitt land och fullgöra sin pligt. Dessutom kunna ju många i den föreslagna stamtruppen, synnerligen rekapitulanter vara gifta män. Men jag återkommer till min fråga: hurudan blir då denna stamtrupp? Af hvilka personer skulle den egentligen komma att bildas? Här hafva blifvit fälda hårda ord i detta afseende, men det torde ej kunna nekas att denna stam komme att bestå hufvudsakligen af hvad man kallar landets lösa befolkning. Personernas värde som menniskor vill jag icke underkänna, men säkerligen äro de i de flesta fall ej i besittning af någon högre grad af upplysning eller kunskaper. Emellertid, efter tjänstgöringen i stamtruppen, återinträda dessa personer i det allmänna lifvet och sålunda bildar sig inom landet en stor massa vapenöfvade män, disciplinerade och till krigstjänst dugliga, och, jag vet icke, mine Herrar, om jag skall framställa den framtidsstafla, jag tycker mig se, men jag tror, att dessa förhållanden äro värda att tagas i öfvervägande, då man erinrar sig, huru socialismen i våra dagar sprider sig och af tidningar och tidskrifter inhemtar, huru särskildt i Tyskland deras mod dag för dag växer, så att de icke tvekat att uttala att efter någon tid och blott de få ledare, så är största delen af den vapenföra befolkningen i deras led. En annan sak är, om stamtruppen bildas af värnpliktige, då inträda alla i

Landt försvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

ledet och alla stå bredvid hvarandra, hvarigenom sådana farliga elementer, som jag talat om, blifva i väsentlig mån paralyserade.

Om nu grundskatterna samt rustnings- och roteringsbördan borttoges, huru skulle detta verka på den stora allmänheten, den allmänhet, som står under hemmansegarne och som ju utgör flertalet äfven på landet? Denna allmänhet är alldeles icke okunnig om hvad som tilldrager sig, ty tidningar, till en stor del aktningssärdade, men till en del ock af den beskaffenhet, att de ej förtjena detta namn, sprida kunskap derom; och när denna allmänhet får veta, huru en viss samhällsklass bereder sig stora fördelar, framställer sig för densamma den fråga: hvarför skall samhället behandla oss så styfmoderligt; vi hafva i långa tider utgjort våra skatter, om äfven små, dock för oss dryga, och hvarför kunna icke äfven vi erhålla lindringar i desamma? Kommer då dertill, att de få betala ökad beskattning på socker, på kaffe och kanske på öl, såsom en talare nämnde, skall missnöjet blifva än större deröfver, att samhället gynnar en särskild klass framför de andra. Detta är icke blott drömmar, utan jag tror att vi stå ganska nära en sådan verklighet och det missnöje, hvarom jag talat, kan växa så, att samhället kunde få svårt att reda sig dermed.

Stamtruppen skulle skyddas genom en garantilag, säger man. Huru är då denna lag beskaffad? Hvad är det, som derigenom skyddas? Jo, det att vi skola hafva en stamtrupp och bevärning, men ingenting annat, och lagens värde torde därför vara ganska ringa.

Man har talat om Polens exempel och sagt, att intet land ostraffadt dröjer att ordna sitt försvar. Hvem vill dröja! Icke vill jag det, men jag kan för min del icke bifalla ett förslag, byggt på sådana grunder och kräfvande sådana, i förhållande till dess möjliga gagn orimliga och skadliga offer, som det framlagda, och min öfvertygelse är, att, om detta förslag faller, regeringen icke kan låta frågan somna bort utan egna den tillbörlig uppmärksamhet, hvarigenom man kan hoppas få ett försvar, som kan erbjuda trygghet, och då man äfven med lättare hjerta kan bortskänka en del af de skatter och utlagor, som nu för antagande af detta förslag fordras.

Jag yrkar afslag å denna punkt.

Grefve Beck-Friis: Då riksdagsordningen föreskrifver sluten omröstning, återstår för en representant, som önskar att hans mening i denna vigtiga fråga måtte inkomma i protokollet, ingen annan utväg än att begära ordet, och detta må vara min ursäkt att jag i en fråga sådan som denna tager Herrarnes tid något i anspråk. För mig tillkommer dock ännu ett skäl som gör att jag måste yttra mig, nemligen att jag med min röst bidragit till den så ofta omtalade kompromissen. Derfor åligger det mig att säga, om det nu föreliggande härordningsförslaget utgör ett sådant, som afsågs med kompromisskrifvelsen. Jag måste säga, att jag alldeles icke kan gifva åt kompromissen den tolkning, som af en talare på Vestgötabanken framställdes, utan jag sluter mig helt

och hållet till den, som hans Excellens Statsministern afgifvit i Andra Kammaren, och för min del tror jag att den kritik, som nyss här upplästes, är af sådan natur att icke hos någon, som varit med om kompromissen, tvifvel bör kunna finnas derom, att det nu föreliggande förslaget är oantagligt. För denna uppfattning har jag ett ytterligare skäl deri, att utskottsledamöterna från denna Kammare, under förordande af förslaget, dock funnit den grund, på hvilken det hvilat, icke vara någon grund. De hafva också sökt att lägga en annan, men då de, enligt min tanke härvid botat ett ondt, med ett ändå värre, tror jag, att man af detta skäl icke kan inlåta sig på förslaget. Jag torde få med några ord belysa detta. Om jag skulle vilja säga, att det vore möjligt att åvägbringa en stamtrupp genom värfning, så är ju gifvet, att denna stamtrupp kommer att uteslutande bestå af personer, som för penningar gifva sig till krigareyrket, och erfarenheten vittnar om att åtminstone i vårt land får man härigenom icke de intelligentaste krafter. Men Utskottets reservanter från denna Kammare hafva ansett, att detta icke vore en tillräcklig grund att bygga på, och sökt bot i ett förslag om s. k. supplementarlottning. Hvad vill nu detta säga? Jo, att landets ungdom skulle genom lottning sammankedjas med dessa värfvade soldater. Jag tror icke, att den homogenitet, som bör finnas inom truppen, skulle derigenom vinnas. För min del anser jag, att, om vi öfvergifva den stamtrupp, som vi nu hafva, det icke finnes någon annan grund att bygga på än allmänna värnpligten. Jag inser mycket väl, att ekonomiska omständigheter göra att värnpligtens grunder icke kunna till sina yttersta konsekvenser tillämpas för alla och att således, såsom i de flesta andra länder, modifikationer måste ske, d. v. s. så att de värnpligtige delas i två klasser och att låta ödet härvidlag blifva det bestämmande. Att en sådan lottning, i hvilken hvarje man är med hänsyn till fäderneslandets försvar skyldig att deltaga, skulle vara något så vidrigt och hemskt som man påstått, eller vara en blodslottning, såsom man sagt, det kan jag ej finna, ty icke kan det vara en så förfärlig skillnad mellan 3 månaders och 10¹/₂ eller 12 månaders öfning under djupaste fred. Då kan man icke tala om blodslottning, och när blod kommer i fråga, då äro alla skyldiga att deltaga i försvaret. Detta om den militära sidan af förslaget.

Hvad angår den andra sidan, eller lindringen i grundskatterna, ber jag att få upprepa, att reservanterne från denna Kammare icke funnit den saken antaglig. Annorlunda kan åtminstone icke jag tyda den reservation, som Herr Wærn och öfrige utskottsledamöterna från denna Kammare afgifvit. Jag tror, att, såsom Herr Statsministern yttrat i Andra Kammaren, den föreslagna afskrifningen går vida längre än afsedt varit, då efterskänkning af frälseräntor och kyrkotionde föreslagits. Utskottet har sjelft funnit marken svigta under sig, då det kom in på frågan om kyrkotionden.

Det säges, att saken bör utredas, men huru utredningen än må gå, skall det icke kosta staten något. Jag tror att genom

Landt-försva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

detta tilläggs antagande, äfven om staten hade råd att efterskänka denna tionde, skulle icke rättvisa fordringar blifva uppfyllda, utan tredje personens rätt blifva allt för nära trädd. Här är icke tillfälle att utveckla denna sak, men om den återkommer, skall jag göra det.

Jag finner således att ett förslag föreligger, som i militäriskt hänseende af samtliga Utskottets ledamöter från denna Kammare, med undantag af en, anses oantagligt och, hvad den finansiella sidan beträffar, anses oantagligt af dem alla. För min del kan jag således icke med min röst understödja detsamma. Här har visserligen sagts, att det icke vore så farligt att antaga nu förevarande paragraf; man skulle, säges det, derigenom visa en villighet att gå berättigade fordringar till mötes och visa sig varm för saken. Jag vågar ej framkomma med ett sådant skäl. Det är nog känt, att jag är en varm vän af vårt försvar och att jag icke ställer mig på någon annan grund än den, som jag vid kompromissen iakttog. I slutorden af det yttrande af Herr Statsministern, som så ofta blifvit citeradt, finnes ett skäl att lemna regeringen den fullkomliga handlingsfrihet, Herr Statsministern förbehöll sig och regeringen, och jag tror att det vore bäst om regeringen finge denna handlingsfrihet utan något påtryck. Jag lägger särskild vikt på ordet *handling*, ty det är hufvudsaken och vill äfven tro, att den senaste tidens tilldragelser skola utgöra en kraftig maning för regeringen att icke låta denna fråga falla utan föra den till lyckligt slut. Då skall den komma till vår pröfning under sådana förhållanden, att vi kunna gifva ett gladt och frimodigt ja.

Jag yrkar afslag å den nu föredragna punkten.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Grefve Hamilton: Då man yttrar sig här i Kammaren, har man icke klockan i handen, och jag yttrade mig därför i går längre än jag måhända bort. Det oaktadt nödgas jag äfven i dag taga någon del af Herrarnes tid och tålmod i anspråk, mindre för att besvara de anmärkningar, som blifvit framställda mot mig enskildt än dem, som röra alla de ledamöter i Kammaren, som dela mina åsikter. Jag måste dock i båda hänseendena säga några ord.

Det är i synnerhet en anmärkning, som, om den vore riktig; drabbade oss mycket hårdt, nemligen att vi skulle hafva, såsom en talare yttrat, sagt nej och åter nej och derigenom hindrat hvarje förbättring i vårt försvar, hvarje lösning af frågan. En annan ledamot. hvars fosterlandskärlek är öfver allt tvifvel och som inom Kammaren kanske just därför är så gerna hörd, yttrade, att han på oss kastade ansvaret för hvad som kunde hända, om frågan vid denna riksdag föll. Jag måste säga, att jag anser detta orättvist. Icke blott jag, utan sannolikt alla de, som i denna fråga nu tänka och rösta lika med mig, hafva röstat för det förslag, som framlades af regeringen vid 1871 års riksdag och jag kan säga detta därför, att ma-

joriteten i Kammaren var så stor, att den icke kunnat uppnå en sådan siffra, om icke vi deltagit deri. Man kan sålunda icke säga, att vi hafva röstat nej till *alla* förslag. Om vi icke röstat för 1875 års förslag, må man ihågkomma, att detta icke kom under pröfning i Kammaren. Det var redan af Utskottet afstyrkt och den omröstning, som egde rum, gälde två så litet skiljaktiga förslag, att man icke af densamma kan säga, hvilkendera sidan som mest ifrade för en förbättring i vårt försvarsväsen. För lidne år hade jag, såsom Talman, icke rätt att deltaga i Kammarens öfverläggningar och beslut. men det är obestriddligt, att de med mig nu liktänkande då biföllo det framlagda förslaget till lag, angående den allmänna värnpligten.

Jag måste således frisäga oss från beskyllningen att vi sagt nej och åter nej, eller att vi icke lika varmt som någon annan åt fäderneslandet önskat ett kraftigt försvar. Skall jag säga min enskilda mening om hvem som i hufvudsaken hindrat försvarsfrågans lösning, så är det i första rummet de män, som åstadkommit och bidragit till 1873 års skrifvelse. Jag betviflar icke i ringaste måtto deras goda afsigt med denna skrifvelse, och att de trodde sig derigenom befrämja försvarsfrågans lösning, men de ställde oss derigenom på en oriktig punkt; de gjorde frågan, från att vara en fråga endast om landets försvar, till en fråga om ett köpekontrakt; de försatte oss i samma ställning som en person, hvilken behöfver köpa en sak, på hvilken en annan har patent, och som därför måste betala icke blott sakens verkliga värde, utan derutöfver äfven patenträtten. Nu kunna vi icke få ett tillfredsställande försvar, med mindre vi först betala hvad det kostar, d. v. s. låta staten betala det, och derjemte låta staten betala eller af sina inkomster afstå, hvad rust- och rotehållare samt betalare af grundskatter fordra. Det är i detta hänseende en lycka att all patenträtt upphör, om den icke begagnas inom en viss tid, och jag hoppas att det skall gå så äfven med denna. I andra rummet tror jag man kan säga, att försvarsfrågans framgång förhindrats af dem, som sagt nej till alla förslag — vi hafva åtminstone bifallit några, och då frågar jag: hvem förkastade regeringens förslag år 1871? Hvem afslog värnpligtslagen vid förra riksdagen? Var det vi? Nej visserligen icke; de som förkastade dessa förslag hafva i den ställning, hvori frågan nu befinner sig, större ansvar än vi. Jag vill i tredje rummet helt vördsamt säga, att jag tror, det regeringen icke saknar allt ansvar i frågan, ty hade regeringen vid förra riksdagen med verkligt allvar och kraft drivit på frågan, hade vi haft den bevaringslag, som då af Kongl. Maj:t föreslogs, och derigenom egt en fast grund, på hvilken man kunnat bygga, för att sedermera se till, hvad som kunde göras för att få ett fullständigt ordnad försvar. Genom att detta förslag förföll, blef frågan åter fullkomligt sväfvande, och man vet ännu icke hvilken grund man skall söka för försvaret. Jag har i denna fråga yttrat mig något vidlyftigt, emedan jag ansett det vara af vigt, att landet finge veta, hvem det är som är skulden dertill att frågan icke kommit längre än hon gjort, ehuru jag å andra sidan medgifver,

Landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

att en så viktig fråga väl i sig sjelf är af beskaffenhet att fordra några år för sin lösning, och att man således icke bör lägga allt för hårdt på någons skuldra ansvaret för att vi ännu icke kommit till ett tillfredsställande resultat.

Man har vidare förebrått oss, som yrkat afslag å den föredragna punkten, att vi icke pröfvat detaljerna af Utskottets förslag, utan yttrat oss i allmänna ordalag. Jag vet icke huru det förhåller sig med de talare i öfrigt, som yttrat sig i samma syftning som jag, men för min del kan jag försäkra, att jag genomgått förslaget mer än en gång och kan det något så när utantill. Om vi icke nu yttrat oss om förslaget alla detaljer, kommer det sig deraf, att den föredragna punkten icke innehåller några sådana. Vi hafva vid detta tillfälle ansett det vara alldeles tillräckligt att yttra oss om sådana hufvudpunkter i förslaget, som måste vara afgörande för den ståndpunkt man i frågan intager, men att det icke varit nödvändigt att vid denna punkt ingå i granskning af hvarje särskild paragraf, som naturligtvis, om förevarande punkt godkännes, måste blifva föremål för särskild pröfning. Man har också sagt, att anspråken på en finansplan varit alltför stora, och man har i detta hänseende frågat, huru det skulle gått med våra jernvägar, om det år 1856 hade fordrats en finansplan för den tid som sedermera förflutit, och under hvilken för jernvägarne blifvit använda millioner, på hvilka man då visserligen icke tänkte. Denna jemförelse kan omöjligen hålla streck. Det var år 1856 aldeles icke fråga om att besluta, att vi under loppet af några och tjugu år skulle fortsätta jernvägsbyggandet i en viss ordning eller för visst belopp om året: i sådant fall hade man naturligtvis behöft en finansplan, hvarigenom man redan då kunnat se, huruvida medel till dessa byggnader skulle kunna anskaffas. Men vi beslöto att bygga vissa mil, och man uppgjorde en finansplan, hvarigenom kostnaderna för dessa mil skulle kunna fyllas, och dermed hade man uppfyllt allan rättfärdighet. Det hade deremot varit alldeles oförsvarligt, om Riksdagen då angående hela jernvägssystemets fullbordande, fattat ett oryggligt beslut, som tvungit oss att hvilket år som helst för jernvägsbyggnaderna använda en viss summa, utan att man med detsamma hade beslutat om sättet för nödiga medels anskaffande. Det är likväl just något sådant, som för närvarande är föreslaget, nemligen att vi skola åtaga oss en utgift, icke för en gång och till ett bestämdt belopp, utan en af omständigheterna beroende utgift under loppet af flera år, utan att det är tydligt utstakadt, huru medel dertill skola kunna anskaffas. Jag tror således att, om man också icke kunnat fordra af Utskottet en fullständig och alldeles tillförlitlig beräkning öfver huru frågan i finansielt hänseende skulle slå sig ut, hvilket väl icke varit möjligt, man åtminstone kunnat förvänta att, då Utskottet föreslagit en utgift till alldeles obegränsadt eller åtminstone alldeles ovisst belopp, Utskottet derjemte hade visat de utvägar och föreslagit de förändringar af gällande beskattningsförfattningar, hvarigenom man hade varit säker att vid hvarje riksdag kunna anskaffa medel för de behof, staten åtagit sig att fylla.

Det är detta som icke skett, hvarigenom vi blifvit försatte i en ovisshet, öfver hvilken vi beklagat oss och som utgjort ett af hindren för vårt bifall till Utskottets förslag.

Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)

För att fullkomligt lugna våra farhågor i finansielt hänseende, har en ärad talare sagt att, om rust- och rotehållare hitintills ensamme kunnat hålla stammen, så måtte väl staten i sin helhet vara i stånd till att göra det. Ja, det är ett spetsigt argument, men det är också blott spetsigt. För det första hafva rust- och rotehållare ett betalningsmedel, som staten icke har, det nemligen att de hafva torp att erbjuda, hvilket gör att de erhålla soldaten för vida bättre pris, än staten kunde få, och för det andra undrar jag just, huru rust- och rotehållare skulle slå sig ut med sin betalningsskyldighet, om man sade till dem: I skolen betala edra soldater till ett pris, som är alldeles obestämdt, men med vilkor att vi få taga från er edra inkomster. Detta skulle ställa frågan på en något olika ståndpunkt.

Jag har nu vidrört de frågor, som gälla alla dem, hvilka lika med mig ansett sig böra rösta *mot* den föredragna punkten, och jag skall försöka att vara något kortare vid besvarandet af de anmärkningar, som röra mig enskildt. Man har till en början klandrat, att jag blott sagt, hvad som *icke* borde ske, men icke framhållit, hvad jag ansett *böra* ske. Men, mine Herrar, detta är ju ganska naturligt. Här förelåg ett betänkande. Det gälde då naturligtvis att yttra sig om huruvida detta var antagligt eller icke. Men icke åligger det hvar och en, som granskar ett Utskotts-betänkande, att framlägga ett förslag. Hade jag varit beredd att framställa ett sådant, och hade jag haft så förmättna anspråk, att jag kunnat föreställa mig, det Riksdagen skulle vilja bifalla ett förslag till härordning, som jag på mitt rum kunnat utarbeta, hade jag väckt en motion i frågan. Att i detta ögonblick tala om hvad som bort göras vore för sent, och kan icke för mig vara något åliggande. Men, äfven om jag trott mig kunna framställa ett förslag till härordning, som kunnat vinna Riksdagens bifall, så hade jag i allt fall icke gjort det, emedan jag anser, att ett sådant förslag bör komma ifrån regeringen, för att lemna den trygghet, utan hvilken det aldrig bör blifva Riksdagens beslut.

Mitt omdöme om den allmänna värnpligten har icke blott blifvit klandradt, utan derjemte på det högsta missförstådt. En talare har nemligen sagt, att jag skulle anse, att hatet och hämdbegäret hos tvenne folk varit anledningen till den allmänna värnpligtens uppkomst. Detta har jag aldrig yttrat. Jag kan icke alldeles bestämdt erinra mig mina ord, men jag vet med visshet, att jag yttrat, att den allmänna värnpligtens grundsats vore fosterländsk och rättvis. Jag har sagt, att den vore ett nödvändigt medel att i händelse af krig fylla stamtruppens leder, och att det borde genom lag bestämmas om de värnpligtiges organiserande och tillräckliga öfning. Allt detta vet jag att jag yttrat, hvadan det icke torde kunna sägas, att jag funnit hatet och hämndbegäret vara den *enda* grunden för värnpligtssystemet. Jag har så mycket mindre kunnat tänka det, som jag mycket väl vet, att den all-

Lundtörsvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

männa värnpligten är antagen i länder, som icke hafva sådana skäl för densamma. Men jag har talat om hatet och hämndbegäret såsom en anledning till den utsträckning den allmänna värnpligten erhållit, då man gjort den till det enda medlet för landets försvar, och detta har jag sökt bevisa genom förhållandena i Tyskland och Frankrike. Att åter åtskilliga andra länder sedermera, utan att hysa dessa känslor, nödgats tillgripa samma medel för att organisera sina arméer, kommer sig deraf, att den allmänna värnpligten på sådant sätt tillämpad icke egentligen är något försvarssystem, men väl kan vara nödvändigt för de länder som vilja föra en aggressiv politik, äfvensom för de länder som stå närmast i fara att med de förra komma i strid. Det finnes således icke å min sida någon missaktning för den allmänna värnpligtens grundsats, hvilken jag tvärt om hyllar och sökt så godt jag kunnat försvara såsom riktig, men jag har velat yttra mig mot den utsträckning af värnpligten, som denna i vissa länder erhållit. Jag får likväl göra en syndabekännelse, nemligen att det funnits en tid, då jag hade mera förtroende till en arméorganisation, byggd på den allmänna värnpligtens grund, än jag nu har. En af de talare, som uppträdde mot mig, har i det fallet yttrat några ord, som ganska väl angifva ett skäl till denna förändring i min åsigt. Han yttrade nemligen att, sedan Preussen haft det utsträckta värnpligtssystemet från år 1807 till Danska krigets utbrott, och således arbetat på dess fullkommande i 50 år, fann man att systemet ändock var *odugligt*. Sedan man i danska kriget insett dess brister, vidtog Konungen i Preussen, utan landets medverkan, sådana förändringar i systemet, hvarigenom det bragtes till sin fulländning, och nu har det visat sig, att det är *ohållbart*. Systemet är så beskaffadt, att det fordrar en lång tid för sin utveckling, men hiir det till alla sina konsekvenser genomfördt, kan icke något folk uthärda dermed, och därför tror jag att vi icke böra gifva det en sådan utveckling, att, sedan vi äro färdiga dermed, vi måste börja med något annat.

Man har vidare fäst sig, mer än det förtjenar, vid de ord jag yttrade i slutet af mitt anförande om den ställning, i hvilken det nu framställda förslagens antagande skulle försätta konseljens ledamöter, och man har derom yttrat sig på åtskilliga olika sätt. En talare yttrade, att regeringen kunde väl icke hafva någon skam af det förslag som kom från Riksdagen, utan allenast af sitt eget. Derpå kan jag blott svara, att jag aldrig talat om någon skam för regeringen. En annan sade, att det icke vore någon förnärmelse för regeringen, om folket gjorde för sig klart huru det vill ordna sitt försvar. Detta medgifver jag fullkomligt, och det enda jag i anledning deraf kan säga är, att det svenska folket visserligen icke har för sig klart, huru det vill ordna sitt försvar. Det vore utan tvifvel en stor lycka, om det svenska folket hade en klar uppfattning i frågan, men detta står icke med mitt yttrande i något sammanhang. En tredje talare yttrade, att förslaget icke borde förkastas därför, att det kom från ett misshagligt parti. Huruvida de, som framställt förslaget, äro för en eller annan miss-

haglige, är för mig likgiltigt och derom har jag icke talat. Mina ord kan jag icke erinra mig, men de måste hafva varit otydliga, då de af flera blifvit missförstådda, och jag skall därför, utan att kunna säga huru jag yttrat mig, helt enkelt framställa min tankegång. Vi veta att regeringen under många år varit sysselsatt med tanken på vårt försvars ordnande. Två fullständiga förslag hafva varit framställda från Kongl. Maj:t, och då intet af dessa lyckades tillvinna sig representationens bifall, kom regeringen slutligen med förslag endast till värnpligtslag, men äfven detta afslogs. Man kan således icke undra på, om regeringen funnit en fortsättning af detta arbete svår, och ansett sig åtminstone behöfva någon tid för att låta åsigtarna närmare utveckla sig, folkets mening blifva närmare känd och stadgad och måhända äfven dess egen åsigt, om hvad som möjligen kunde göras, blifva alldeles fast. Emellertid sammanträda här i Stockholm några personer, — jag vet icke huruvida de alla tillhörde Riksdagen — hvilka kunna hvar för sig vara utomordentligt aktningvärde män, men som, åtminstone så vidt jag vet, icke gjort sig kände för framstående insigter i militära angelägenheter. De uppehålla sig här några dagar, utarbete ett förslag till åtskilliga lagar, hvilka sedan i form af motioner få ett stort antal underskrifter, och inlemnas till Riksdagen. Om nu Riksdagen godkände dessa förslag och i skrifvelse till Kongl. Maj:t förklarade, att "så vilja vi hafva det", vore det icke detsamma som att säga till Konungens rådgifvare: "Ni ha' under många år förgäfvit ansträngt hela Er förmåga, för att kunna uppställa ett antagligt förslag till ett betryggande försvar, med hvilket folket skulle vara tillfredsstäldt; konsten var likväl icke större än att några enskilda personer inom få dagar kunnat utföra den, och "så här skall försvaret se ut"; och kan man tänka sig, att Konungens rådgifvare skulle vara så undfällande, att de svarade: "tack skall Ni hafva, Edert förslag är förträffligt, och vi antaga det".

Det var detta, jag ville uttrycka, och jag fortfar i mitt yrkande om afslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Då en talare här uppläst en del af det yttrande jag under gårdagen afgaf i Andra Kammaren, och deraf dragit den slutsats, att jag brutit stafven öfver hela det föreliggande förslaget, anhåller jag endast att få uppläsa fortsättningen af detta mitt yttrande från det ställe, der han slutade med sitt citat. Det lyder sålunda:

"Villigt erkännande, att det nu föreliggande förslaget eger verkliga förtjenster, och öfvertygad som jag är, att detsamma, äfven om det icke vinner fullständig framgång, skall bidraga till en slutlig lösning, kan jag emellertid, på nu antydda grunder, icke anse rådligt, att något för regeringen mer eller mindre bindande godkännande af detta förslag på förhand skulle lemnas, och hvad jag afsett med dessa ord är, att, ehvad utgång frågan än får, antingen Riksdagen för sin del besluter formulerade lagar, eller blott en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående vissa grunder,

*Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

eller kamrarna stanna i skiljaktiga beslut, Kongl. Maj:t må vara förbehållen dess rätt till en fri och fullständig pröfning af frågan i hela dess vidd.“

Ett yttrande af den siste talaren föranleder mig att tillägga några ord. Han sade i sitt yttrande, att han ansåg det vara af vigt att landet visste, hvem som bär ansvaret för att försvarsfrågan icke fått sin lösning. Genom hans yttrande får landet nog veta, hvad hans åsigt är i detta fall; men osäkert torde vara, om landet helt och hållet godkänner denna åsigt, och den må stå för hans räkning. Han antog att bland dem, som skulle bära detta ansvar, var äfven regeringen, därför att den icke med allvar och kraft hade bedrifvit behandlingen af den utaf regeringen vid sistlidne riksdag framlagde värnpligtslagen. Grefve Hamilton har ingen rätt att betvifla regeringens allvar, men han har rätt att döma om dess kraft huru han behagar. Att döma af det yttrande den värde grefven fälde vid sitt afsked från Kammarens talmansstol, skulle den kraft regeringen underlätit utveckla beståderi, att ministären borde hafva gjort värnpligtslagens antagande till en kabinettsfråga. För min del har jag aldrig kunnat finna, att det skulle erfordras någon kraft för att framställa en kabinettsfråga. Tvärtom vill det förefalla mig, att detta är ett af de lättaste sätt för en regering att lösa en svår uppgift, om den lösningen annars kan anses tillfredsställande; ty antingen vinner regeringen derigenom sitt mål och saken får framgång, då det alltid kan vara en tillfredsställelse för densamma att hafva vunnit, eller också misslyckas det, och regeringen får då afgå, och i mina ögon kan det icke anses annat än för en lycka att få falla för en sak och få afgå från en föga afundsvärd plats på en så fullt berättigad grund, som det är, sedan en kabinettsfråga är framstald. Jag tror likväl, att i ett konstitutionelt land och i Sverige i synnerhet det är en skyldighet för en ministér att icke framställa sådana frågor, utan att tänka på de konsekvenser, som deraf skulle följa. Jag tror, att man icke känner landtmannapartiets skaplynne riktigt, om man antager, att det i sådana frågor skulle böja sig för en ministérs förklaring, att den skulle afgå, derest den icke vann bifall. Jag tror tvärtom, att det partiet går sin egen väg, utan afseende på de personer, som sitta i Konungens konselj. Men skulle det, derföre att en fråga failit, efter någon vanlig konstitutionel uppfattning vara berättigadt att en ministér, som i den ena Kammaren fått bifall till sitt förslag och en så stor minoritet i den Andra Kammaren, att den hade en numerisk öfvervigt af Riksdagens personal i sin helhet, afginge endast till följd af ena Kammarens majoritets beslut? Jag kan icke fatta att detta vore riktigt, men måhända öfverensstämmer det med en konsekvent tillämpning af den åsigt om kraft, som i går, då jag icke var närvarande, framställdes af Grefve Hamilton, eller att ingen ministér i Europa, och förmodligen önskar Grefven att Sverige dervid icke undantages, skulle kunna stanna kvar en enda dag, om representationen framstälde ett förslag sådant som

detta, hvilket Grefven fann både till sitt ursprung och beskaffenhet vara oantagligt.

*Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Grefve Posse: Den näst siste talaren anförde 1873 års kompromiss och sade, att det var denna, som var skulden till försvarsfrågans ställning i närvarande stund, och det därför att man vid 1873 års kompromiss icke allenast begärde full betalning för sin vara, utan äfven derutöfver. Jag ber att få göra Herrarna uppmärksamme på, att 1873 års kompromiss icke begärt något annat än att i sammanhang dermed skulle ske indelningsverkets och grundskatternas afskrifning under 33 år. Nu säga Herrarne kanske, att grundskatterna icke höra till krigsväsendet. Jo, det är just det de göra; de hänga nemligen så ihop med detta, att den ena tredjedelen af dem är kyrkotionde, som under Gustaf Wasas tid togs till krigsväsendet, och en annan tredjedel utgöres af de skatter, som pålades landet under Gustaf Adolfs krig, hvadan de således stå i det närmaste sammanhang med vårt krigsväsende. Hvad den återstående tredjedelen beträffar, vill jag erkänna, att man i afseende derå icke har fullt rätt i sak, och att de anmärkingar, som deremot göras, i sjelfva verket äro befogade. Men då såväl Kammarrådet Anderson, som ock finansministern hafva ansett, att de böra så att säga, följa med på köpet, finnes der en slags auktoritet i den vägen, som jag icke vill jäfva, och som gör att jag icke tvekar att vara med om saken i denna form; och vill man alltså i den vägen anmärka, att vi gått för långt i våra prentioner, så erkänner jag detta och är villig att å andra sidan göra motsvarande medgifvanden. Samma förhållande är det med det som Herr Statsministern afsett i sitt yttrande, om hvad som skett efter 1873 års skrifvelse.

Då jag säger detta, vill jag på samma gång förklara att, då jag yrkar bifall till Utskottets betänkande i förevarande punkt, följer deraf icke, att jag yrkar bifall till samma betänkande i alla punkter som föreligga, utan skall för min del gerna vara med om hvarjehanda förändringar, som kunna jemka och göra saken billig, och jag begagnar detta tillfälle för att säga, att den uppfattning af Herr Statsministerns anförande i Andra Kammaren, som här af en ledamot på skånebanken uttalats, alldeles icke delas af mig, utan har jag uppfattat detsamma såsom det af Herr Statsministern ytrats, eller att meningen icke är att förkasta allt, utan tvärt om att pröfva och taga hvad som är bra, men förkasta hvad som är dåligt, hvilken förklaring jag anser vara den bästa, som af regeringen kunnat afgifvas.

Detta med afseende å 1873 års kompromiss. Samme talare har upptagit ett yttrande af mig i går, deri jag sade, att, om enskilda rust- och rotehållare kunde hålla stammen, borde väl äfven staten kunna göra det. Han förklarade, att detta mitt yttrande var spetsigt, men det var hans svar, som var spetsigt, och mitt genmäle derå kan äfven blifva spetsigt. Han sade, att de enskilda rust- och rotehållarne hade ett betalningsmedel att gifva i torpen, hvilket icke stode staten till buds. De der torpen hafva utgjort

Landt försvars
rets ord-
nande,
(Forts.)

ett samtalsämne vid Riksdagen under snart tio år, så att jag trodde att vi nu skulle vara fria ifrån detsamma, men, då så icke är förhållandet, hemställer jag till Eder, mine Herrar, huruvida icke, om det nu verkligen är sant, att den allmänna värnpligten medför en uppfostran för våra ynglingar, och gifver dem en framtid, det betalningsmedel, som staten der har att lemna, är lika godt som ett torp och en stuga, der de kunna skydda sig mot regn. Jag tror att det fullkomligt motsvarar torpen, och jag får upprigtigt förklara att, om det icke är sant, att den allmänna värnpligten medför uppfostran, eller att folket genom densamma erhåller en sådan, så gifver jag dem fullt rätt, som vilja bibehålla det gamla, och just därför vill jag icke vara med om lottning, emedan en inlottad stam kan komma att bestå af slödder, men aldrig en frivillig, och jag hellre vill vara försvarslös än försvaras af slödder. Kan det således bevisas, att det blir slödder, så vill jag vara med om att yrka afslag, men detta är icke bevisadt.

Han har vidare sagt, att, om man af rust- och rotehållare begär, att de på samma gång skola betala sin soldat och blifva af med sina inkomster, så skulle deras lust att betala blifva ganska ringa. Detta skulle förmodligen vara en jmförelse med hvad vi nu yrkat, men vi hafva aldrig yrkat, att staten skall blifva af med sina inkomster, utan endast att skatterna skulle jemnt och rättvist fördelas. Rust- och rotehållare måste väl höra till svenska staten, och då svenska staten skall betala, så måste väl rust- och rotehållare få taga sin dryga andel deraf. Detta argument förfaller således, om det tillbörligen sönderplockas, huru spetsigt det än må synas vara.

Vidare sade samme ärade talare, att han från flera håll blifvit förebrädd, att han kasserade allt, men icke kom fram med något förslag, och han förklarade detta dermed, att han icke velat framställa ett förslag i sista ögonblicket, utan ansett att, om ett förslag skulle af honom framställts, detsamma bort framkomma i form af en motion, hvilken han dock icke velat afgifva, enär, enligt hans åsigt, initiativet i förevarande fråga tillhörde regeringen. Jag får upprigtigt säga, att jag anser det vara skada, att denna ledamot icke något mera framhållit, icke en motion, men en *reservation*, som han vid ett tillfälle sjelf afgifvit. Jag vill icke säga, att jag skulle underskrifvit denna reservation, men jag vågar påstå, att i den samma finnas nedlagda tankar, som äro väl värda att taga vara på. Den afgafs i 1869 års Försvars-Utskott och det blir fråga om, huruvida icke just den tanke, som deri låg, eller att befalet skulle öfvas fullständigt och att man icke skulle yrka så mycket på beväringens exercis, till slut kommer att i denna Kammare taga mera favör, än man tror. I 1873 års skrifvelse var just framstald denna tanke om en fullständigt öfivad befälsstam, och då det nu föreliggande förslaget är stödt på denna skrifvelse, hemställer jag till den ärade ledamoten, om icke detta förslag mera liknar det förslag, han sjelf afgifvit, än något annat förslag. Denna omständighet ingaf mig äfven den förhoppning, att denne ledamot skulle till slut bifalla det förslag, hvilket han,

så att säga, gifvit en mention honorable, genom att förklara, att han vore *mot* lottning, och att förslaget vore bättre, än om lottning insattes deri, och vid sådant förhållande tror jag, att hans anmärkingar icke äro af så stor betydighet. Här är enligt min tanke en sak, som egentligen står oss emellan, och det är, huruvida stammen i framtiden skall finnas, eller icke finnas, eller huruvida Riksdagen skall stå vid sitt ord att betala stammen, eller icke. Nu frågar jag: är det väl Herrarnes innersta tanke, att saken icke något duger till, därför att, när den väl är genomförd, Riksdagen skall neka anslag, och det således icke skall blifva något af. Jag kan icke spå i framtiden, men ett ting kan jag, och det är att jämföra med det närvarande. Man säger, att det är bättre att behålla hvad man har, än att taga något nytt, som man icke känner. Det gillar jag, men om samma knusliga anda, som man fruktar skola visa sig vid kommande riksdagar, skulle finnas äfven under nuvarande förhållanden, så skulle följden blifva, att det enda vi hade att erbjuda för vårt försvar vore 30,000 stattorpare utan vapen, utan kläder och utan öfningstid, ty det har Riksdagen lika väl i sina händer, som att framdeles neka anslag till stammen. Vi stå således icke i någon mån bättre för framtiden, än vi skulle göra genom det förslag, som nu erbjudes, men den stora skilnaden mellan det ena och andra, är, att i det ena fallet har en stor del af Riksdagen varit fiendtligt stämd mot att bevilja anslag till det nu bestående, hvaremot, om vi antaga det föreliggande förslaget, vi kunna påräkna Riksdagens välvilja för dess egen skapelse. Så till vida ligger detta förslag långt öfver det närvarande, och af detta skäl fortfar jag att dertill yrka bifall.

*Landt-försva-
rets ord-
nande.*
(Forts.)

Herr Widén: Här är oss förelagd en stor fråga, och efter den sed jag brukar följa, skulle jag kanske icke med ett enda ord hafva yttrat mig i denna Kammare, som är lycklig nog att ega så många stora förmågor åt hvilka jag för min del känner mig kunna tryggt öfverlemnna behandlingen af de stora frågorna. Men här föreligger icke allenast en stor fråga, utan en fråga, som är en af de första för en medborgares tillvaro; frågan gäller ju vårt försvar. Härtill kommer att jag, yngre och modigare än jag *nu* är, vid första riksdagen, jag bevistade, var i tillfälle att votera öppet i samma fråga, och emedan mitt votum nu icke kan gå i samma riktning som då, vill jag äfven nu votera öppet för att blifva i tillfälle att gifva skäl för mitt votum. Jag röstade vid 1871 års riksdag för det då af Kongl. Maj:t framställda förslag, som gick ut på att förbättra vårt fosterlands försvar på indelningsverkets grund. Men sedermera har jag funnit, att indelningsverket icke kan bibehållas såsom grund för ett *förbättradt* försvar; jag har särskildt funnit detta under det deltagande i riksdagsmannaverksamheten, som sedan dess varit mig förunnadt. Ty vid alla de tillfällen, då fråga varit om att förbättra vårt försvar, har Riksdagen kommit i kollision med rust- och rotehållarnes beräknade kontrakt, i hvilkas påstådda privatsrättsliga beskaffenhet lika många hinder ständigt legat för hvarje förbättring i landets

*Landt försvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

försvar. En sådan ställning för vårt försvar kan jag ej längre finna försvarlig, ej vår regering och Riksdag värdig.

Nu vet jag väl, att man i motsats häremot försökt att teoretiskt vindicera en statsrättslig betydelse åt dessa kontrakt. De äro, har man sagt, visserligen uppgjorda provinsvis mellan Kongl. Maj:t och de enskilde, men uppgjorda under en tid och i den ordning, att man dock med skäl måste kunna påstå, att de fått en statsrättslig betydelse. Och Kongl. Maj:t och Riksdag skulle derföre böra anses vara i sin goda rätt att oberoende af rust- och rotehållares gensagor, öka eller minska deras bördor efter hvad vårt försvar påkallade. Men det vissa och faktiska är dock, att Kongl. Maj:t och Riksdagen icke på det sättet behandlat dessa rust- och rotehållare vid de tillfällen, då Riksdagen velat hafva en förbättring i fosterlandets försvar. Tvärt om har jag att erinra derom, att vid alla sådana tillfällen Riksdagen på Kongl. Maj:ts framställning ansett sig böra besluta så kallade lindringar åt rust- och rotehållarne, hvilket bland annat innebär, att man känt på sig, att det icke stått så väl till med det statsrättsliga i dessa kontrakt, ty hade man varit rätt säker om, att de varit af statsrättslig beskaffenhet i full mening, så vet jag icke, hvarför man då skulle gifvit särskilda anslag åt dem, som i sådant fall icke skolat annat göra än sin skyldighet. Fakta tala kraftigare än ord, och tillståndet måste tagas sådant det är. Men vågar man sig derför icke på att pålägga dessa rust- och rotehållare ytterligare bördor utöfver de redan befintliga, för att få vårt lands försvar förbättradt, och kan man icke förbättra försvaret utan att pålägga sådana ytterligare tyngder, finner jag intet annat återstå, än att erkänna det indelningsverket icke är en brukbar grund att bygga på vid förbättrandet af vårt försvar, utan att en annan grund måste väljas derför. Detta synes äfven nu hafva blifvit en temligen allmän öfvertygelse. Hos mig har tanken derpå allra först väckts af den reservation som åtföljde det betänkande, som afgafs i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i försvarsfrågan år 1871, ehuru den fulla och vissa öfvertygelsen först senare och så småningom kunnat utvecklas, så fastvuxen har jag varit i indelningsverket, hvars förträfflighet för sin tid jag icke ens nu bestrider. Jag vill icke närmare beröra denna reservation, helst de personer, som afgåfvos densamma, finnas i Kammaren. Den högt förtjente man och utmärkte talare, som yttrade sig den andre i ordningen före mig, är såsom vi känna en bland dem. Han uttalade sig visserligen nyss för vårt försvars förbättrande på indelningsverkets grund. Men i den nämnda reservationen framhöll han bland annat, att indelningsverket såsom grund för försvaret icke kunde lemna tillräckligt befäl, hvarken för bevärigen eller landstormen, och att det ej ens kunde stå tillsammans med en för vår tid erforderlig rekrytbildning, enär, såsom reservanterne sade, torpens erforderliga vård och skötsel lade hinder i vägen derför. Och den öfverförmalde talaren har i dag med all sin talang icke vederlagt, hvad han 1871 sålunda skref. Men vidare, hvad har icke sedermera passerat? Har icke Riksdagen sjelf redan 1873 enats derom, att

indelningsverket icke längre kan bibehållas som grund för ett förbättradt försvar, utan att den allmänna värnpligten därför måste tillgripas i vårt land, såsom vi känna att detta redan skett i andra länder, och har icke fördenskull äfvenledes redan Kongl. Maj:t sjelf bekänt sig till denna mening 1875, då han till detta års Riksmöte framlade sitt arméförslag, byggt icke på indelningsverkets, utan på den allmänna värnpligtens grund. Af allt detta har jag måst komma till den öfvertygelsen, att nu mera ingen annan grund för ett förbättradt och tidsenligt försvar rimligtvis kan påtänkas än den allmänna värnpligten, och då nu det förslag, hvarom vi nu förhandla, bygger vårt blifvande försvar på denna grund, så måste jag anse samma förslag vara i principen riktigt och till att börja med antagligt. Jag ämnar derfore rösta för bifall till föreliggande förslag och känner mig manad dertill, så mycket mer som förslaget i går från statsrådsbänken af den man i Kongl. Maj:ts regering, som nu närmast har att vårda sig om landets försvar, erhållit det vitsord, att det innebär stora och väsentliga förbättringar i jemförelse med hvad vi nu ega i vår nuvarande härordning. Men då jag bekänt detta, vill jag likväl på samma gång, innan jag lemnar ordet, få säga, att jag, då fråga blir om anskaffande af den stam, som erfordras enligt det föreliggande förslaget, kommer att sluta mig till denna Kammares reservanter, som ansett lottning erforderlig för stammens anskaffande, enär, efter mitt förmenande, Utskottets förslag, i denna del, att nemligen stammen skulle anskaffas endast genom fri legning, är ohållbart. Enligt Utskottets förslag skulle ju sjelfva tillvaron af stammen grundas endast på sannolikhet; ty man kan ej hålla det för mer än sannolikt, att man skall på värfningens väg erhålla den erforderliga stammen. Detta kan jag dock icke anse försvarligt, emedan jag här måste fordra ett betryggande försvar, och då derför i första rummet kräfves, att man har visshet om, att den stam, som är för försvaret erforderlig, verkligen erhålles, så kan jag icke hafva något annat val än att ingå på den af reservanterne föreslagna lottningen. Nu har man invändt mot lottningsordningens antagande, till och med i den förmildrade form, i hvilken reservanterne föreslagit densamma, att denna i hela landet skulle mottagas med förskräckelse eller med åtminstone motvilja. Jag tror dock att denna förskräckelse temligen snart skulle komma att lägga sig, så fort åtminstone som folket blefve undervisadt om den rätta och verkliga betydelse, som ligger i denna lottning. Det är ju nu icke fråga derom, att genom lottningen blifva pålagd pligten att blottställa lif och lemmar för fäderneslandets försvar, ty detta åliggande har man redan förut genom bevärningsordningen, utan frågan galler ju endast, att genom större öfning förvärfva den större skicklighet, som erfordras för att kunna fullgöra pligten att försvara sitt land och sig sjelf. Det förefaller mig, som om detta vore en förmån, ja en stor och värdefull sådan, och jag kan derfore ej tro annat, än att en och hvar skall lugna sig, då han fått rätt syn på lottningsfrågans egentliga och sanna betydelse uti förevarande fall, helst han dervid icke skall kunna undgå att

*Landt försvars
rets ordnande.
(Forts.)*

Landt försvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

se, hvilken värdefull bildning, han i rekrytskolan skall förvärfva för sitt borgerliga lif.

Hvad de anmärkningar angå, som röra den formella sidan af det förslag som här är framlagdt, i afseende på dess uppkomst m. m., så ber jag att få säga, att jag icke deltagit i dessa anmärkningar. Jag kan icke förstå, att riksdagsmän behöfva klandras mer derför, att de begagna sin rätt att i motioner framlägga sina tankar angående det för oss alla dyra fosterlandets försvar, än då de göra det i andra frågor, lika litet som jag kan förstå, att någon ogrannlagenhet mot regeringen skulle deri innebäras, då ju denna icke på sådant sätt har omsorgen om försvaret sig ålagd, att andra medborgare blifvit derifrån befriade. Derom behöfver dock jag icke orda vidare, enär jag, lika litet såsom någon annan, här har till kallelse att träda fram såsom målsman för regeringen, alldenstund vårt nuvarande statsskick ju förbehåller regeringen sjelf rätt att närvara vid förhandlingarne inom Kamrarne, samt att dervid, när det är erforderligt, sjelf taga till ordet för sitt försvar.

Hvad slutligen den finansiella sidan angår, eller de uppställda ekonomiska vilkoren, så ligger denna ännu egentligen icke före till närmare skärskådande, och jag skall icke heller yttra mig mycket derom, utan endast med några få ord beröra densamma från dess allmänaste synpunkter.

Upplöses indelningsverkets härordning och antages en ny på den allmänna värnpligtens grund, hvarför kostnaden i lika grad träffar alla, rust- och rotehållarne icke undantagne, efter hvars och ens skatteförmåga, så kan väl ej med något skäl eller någon rätt fordras, att rust- och rotehållare ändock skola kännas skyldige att jemte de nya bördor de få med den nya härordningen fortfarande bära de bördor de hittills burit från den gamla härordningen. Men måste, i följd häraf, en del provinser och enskilda medborgare frigöras från sina gamla skatter, så synes man mig ej böra förvägra andra, som tyngas af alldeles ensartade skatter under annat namn, enahanda frigörelse. Härigenom förvärfvades ock den oskattbara vinsten, att möjlighet bereddes att undanröjda den ojämhet i beskattningen, som nu aggar sinnena och framkallar så mycken inbördes tvedragt vid våra riksmöten, samt att grundlägga en ny beskattning under andra former, som jemnare och rättvisare fördelade sig på alla skattskyldige och skatteföremål, än den vi nu hafva. För så vidt föreliggande förslag gå i denna riktning synas de mig böra gillas. Huru utförandet skall verkställas i detalj och särskildt, huru vida afskrifning skall användas på sätt här föreslagits, eller afösning som af andra förordas, lemna jag åt sakkunnige att bedöma. Men i hvilket fall som helst fruktar jag, att vi ensamt i kameralmännens skicklighet och beräkningar ej skola finna all den hjälp som här påkallas, lika litet som vi i härordningsfrågan, för sig sedd, kunna hemta allt hvad som för dess lösning erfordras hos militärerne. Allra minst hjälper oss i det ena eller andra fallet rättshafveriet. Jag förstår ej bättre än att vi här behöfva taga äfven fosterlandssinnet — fosterlandskärleken

till vår hjälp. Ett stort socialt ondt fräter på vårt samhällsträd i den ojemma beskattningen. Helt visst måste fosterlandskärleken tagas till hjälp häremot, den ensam är mäktig att fylla hvad som brister i andra krafter; ty den är, såsom all kärlek, offervillig. Den som offrar först, offrar bäst; och äro vi, som jag hoppas, i Första Kammaren ense deruti, så tror jag att vi äfven skola kunna grundlägga ett betryggande försvar, helst vi helt visst på samma gång förvärfva oss en högre försvarare i spetsen för våra härar, som skall både vilja och förmå bevara vårt gamla fosterland åt frid och lycka.

Landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Jag tillstyrker bifall till den föredragna §:n.

Herr Bennich: Icke lika lycklig som den siste talaren att kunna omfatta, den ena gången ett förslag och den andra gången ett alldeles olika, håller jag ännu fast vid grunderna för det af mig med öfvertygelsens hela värma omfattade 1871 års förslag; fortfarande öfvertygad som jag är, att på indelningsverkets grund och med bevaringsinstitutionens utveckling kan och bör byggas ett för oss betryggande och det för våra förhållanden bäst lämpade försvar. Jag förstår icke heller att värdera en offervillighet, som begär 10 eller 11 millioner för sitt offer. Ja, för Kammaren behöfver jag dock desto mindre att utveckla de äsigt, hvilka jag i förevarande stora fråga hyser, som jag har den glädjen att få sluta mig till flera i saken redan afgifna yttranden, bland hvilka jag ber att i synnerhet få återropa de af Herr Fähræus i går afton samt af Herr von Möller och Grefve Beck-Friis i dag afgifna. Ehuru de två siste af dessa talare utgått från alldeles olika utgångspunkter, hafva de ändock kommit till samma resultat, nemligen att anse det nu föreliggande förslaget för oantagligt och i likhet med dem får jag för min del förklara, att jag kommer att rösta emot detsamma.

Jag skulle icke fortsätta längre, om icke här blifvit afhandlad den finansiella delen af frågan på ett sätt, som synes mig påkalla åtminstone någon erinran. Af en ledamot af Utskottet har nemligen blifvit påvisadt, hurusom de uppoffringar, som nu skulle göras åt vissa samhällsklasser, med största lätthet kunde tagas igen genom beskattning på andra. Jag bestrider ingalunda, att ersättning för de 10 å 11 millionerna, som skulle efterskänkas, kunde beredas genom andra skatteformer, exempelvis sådane, som den antyde talaren omförmälde, men, hvar finnas de giltiga skälen till en sådan skatteomföring? Om de skatter och onera, från hvilka man nu vill befria jorden, vore tryckande och i och för sig orättvisa, då vore det ju fullkomligt i sin ordning att man sökte att aflyfta dessa för att ersätta dem med mindre tryckande och mera rättvisa; men är väl nu så fallet? Äro grundskatterna numera orättvisa? Att de det icke äro, är ju så fullständigt bevisadt flere gånger, att man derpå icke behöfver spilla några ord. Hvad åter rustnings- och roteringsbördan beträffar, så är det obestridligt, att den redan vuxit och med stegrade anspråk på stamtruppens utveckling måste ytterligare vexa på ett sätt, som

Landt försvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

gör den både tryckande och orättvis samt påkallar rättelse och begränsning. Detta erkändes ock fullkomligt i 1871 års förslag genom hvilket man ville återföra rustnings- och roteringsbördan till hvad som ursprungligen dermed afsågs, och låta statsverket öfvertaga differensen. Tillämpar man ett sådant förfaringssätt på detta onus, så finnes icke heller från det hållet något berättigadt skäl till klagan öfver orättvisa. Likasom de till visst penningebelopp omsatta grundskatterna skulle ock den likaledes begränsade rustnings- och roteringsbördan allt mer och mer i jernbredd med penningevärdets fallande kännas lättare och ingalunda kunna förbäras vara hvarken tryckande eller orättvis. Men hvar finnes under sådana förhållanden någon rimlig anledning att uppsöka andra beskattningsföremål, att på andra samhällsklasser lägga icke blott nya skatter i de efterskänkta ställe, utan ock tyngden af de personliga åligganden, som en hvar måste lika underkasta sig? Jag kan icke finna annat än att derigenom skulle uppkomma orättvisa, och att man i stället för den egendomliga offervillighet, med hvilken man vill köpslå, fordrar öfverdrifna offer från andra håll, der sådana mycket mindre skulle kunna bäras.

Jag kan icke annat än rösta för afslag.

Friherre Barnekow: Det föredragningssätt, som antagits, innebär medgifvande från Kammaren att dessa särskilda punkter få skiljas åt, och det är derföre jag för min del nu endast vill sysselsätta mig med arméförslaget. Jag har såsom suppleant i Utskottet hört på öfverläggningarne derstädes och följt med det omfattande arbete, som der nedlagts på detta förslag, och jag har derunder kommit till det resultat, att det nu framställda förslaget i militäriskt hänseende är ett ganska godt och antagligt förslag. Mitt omdöme härvidlag kan jag icke fordra att Kammaren skall fästa något afseende vid, men både i dag och i går har ju här af flere personer, för hvilka Kammaren måste hysa förtroende, uttalsats, att detta förslag i militäriskt hänseende är godt.

Utskottets Ordförande har för Kammaren här framlagt de punkter, med afseende på hvilka han och Kammarens öfriga ledamöter reserverat sig, och i dessa punkter skulle jag gerna vilja instämma och instämmer äfven uti de flesta. Jag vill för min del gerna vara med om att utsträcka stammens öfningstid så långt som reservanterne begärt, jag vill gerna vara med om att man hastigare skall komma till den öfning som bestämts för beväringen, men den punkt, hvori jag skiljer mig från reservanterne, är i fråga om anskaffande af stamsoldater med eller utan lottning. Dessa Herrar önska likasom jag framgång åt förslaget, men de tro möjligen, att man genom att drifva igenom lottning i denna Kammare äfven skall kunna drifva igenom sådan i Andra Kammaren och på så sätt få förslaget antaget. Jag för min del lägger icke min röst för lottning af flera skäl, men hufvudsakligen af det skälet att jag tror att, om detta förslag blir antaget i denna Kammare med lottning, så är det detsamma som förslagets förkastande, något som jag icke skulle önska. Men då jag här uttalar att jag icke

vill lemna min röst för lottning, så måste jag äfven uttala min tanke om huru det i framtiden skall komma att se ut om lottning icke infördes. Inom Utskottet har i bjerta färger målats, huru lätt det skulle blifva att skaffa folk och att det icke skulle komma att möta några svårigheter att rekrytera stammen. Åtskilliga af Kammarens ledamöter hafva å andra sidan framhållit, att det blifver omöjligt och att vi måste sätta någon garanti för stammens fulltalighet, vare sig genom att bestämma lottning eller på annat sätt. Här står Kammaren och här står Utskottet, och den ena kan icke öfvertyga den andra om det är möjligt att få folk eller icke; huru skall man då göra? Skall man lemna frågan åt framtiden? Jag vågar det, ty jag vill icke säga, att den tid kan inträffa då vi icke skulle få folk. Då den tiden skulle inträffa, då stå vi på en annan ståndpunkt än vi nu göra, ty då hafva vi antagit förslaget och då kunna vi icke säga att man skall kvarblifva vid det gamla; man kan då icke köpslå om grundskatterna och då måste man säga: antingen vill jag försvara mitt fädernesland eller vill jag det icke. Här har af en talare sagts att, om man lemna saken åt framtiden, framställer sig den frågan: då man nu fordrar så mycket i eftergift, hvad skall man väl då icke fordra nästa gång, då vi icke hafva något att lemna. Efter min tanke är det just deri som fördelen ligger, ty då man icke har något att lemna, så måste man vädja till fosterlandskänslan.

Här har mången sagt till mig: ni är ung och ser saken i för ljusa färger och Ni har icke någon erfarenhet i dessa fall. Det är visserligen sant, att jag är ung, men, hvad min ålder beträffar, så är jag dock tillräckligt gammal för att vara representant här, och, hvad min erfarenhet beträffar, så är den visserligen icke stor, ty det är första året jag är medlem af denna Kammare och första gången jag yttrar mig härstädes, men bedröfligt vore om erfarenheten skulle leda dertill, att jag icke vågade fästa någon förhoppning vid fosterlandskärleken inom landet och vid vårt folks offervillighet, att försvara vårt fädernesland. Jag yrkar bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Reutersvärd: Att döma af den värma och den ifver, hvarmed diskussionen föres af dem, som förorda detta förslag, skulle man tro att detsamma vore till sitt upphof och till sitt innehåll sådant att det utan gensägelse borde antagas, eller ock att Första Kammaren nu är kommen på den punkt att den är färdig godkänna hvilket arméförslag som helst.

Ehuru jag är den förste att erkänna behöfligheten af att så skyndsamt som möjligt ordna vårt försvarsväsende på ett tidsenligt och betryggande sätt, så är jag icke villig att biträda ett förslag, som till sina grunder och till sina garantier lemna så liten trygghet som detta och för hvars antagande man begär så stora uppoffringar från statens sida.

Att jag insett nödvändigheten af vårt försvars skyndsamma ordnande, bevisas bäst deraf, att jag vid tvenne serskilda tillfällen understödt Kongl. Maj:ts propositioner i ämnet. Det är icke heller

Landförsvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Första Kammarens fel att denna fråga icke blifvit förd framåt i den rätta riktningen.

Jag frågar de Herrar, som nu yrkat bifall till det Särskilda Utskottets förslag, om det är af den beskaffenhet, att det inlöser de ord Riksdagen uttalade 1873 i dess underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t? Är detta förslag fullt betryggande för vår sjelfständighet, lämpadt efter våra förhållanden? Kunna dessa Herrar svara ja på dessa frågor, så är det högst märkvärdigt.

Om förslaget åsyftade att i nämnvärd mån förstärka våra stridskrafter under den närmaste framtiden, så kunde det finnas något skäl för dess antagande, men då det först 1907 har nått en fullständig utveckling, så frågas vidare: äro tidsförhållandena sådana, att man bör antaga ett härordningsförslag, som först om 20 å 30 år kan anses betryggande? Detta förslag tillfredställer ingen, icke ens motionärerne, hvilket synes af reservationerna, utan är det ett kompromissförslag för hvilket man fordrar grundskatternas afskrifvande samt rust- och roteringsbördans aflyftande från jordbruket, således ett köpsläende, der man å ena sidan fordrar ett efterskänkande af 10,200,000 kronor årligen, motsvarande ett kapitalvärde af tvåhundra millioner kronor.

Man och man emellan har man hört sägas, och en talare har äfven här i dag yttrat, att, om man nu icke antager detta förslag så får man nöja sig med ett sämre, och man tillägger tyst att de ifrågavarande grundskatterna — *dem*, dem skola vi nog en dag votera bort. Ja det är möjligt att Riksdagen så gör, men jag hoppas att ingen Svensk konung med ansvarige rådgifvare skall sanktionera ett sådant Riksdagens beslut, med mindre att dessförinnan vårt försvar blifvit på ett tillfredsställande sätt ordnad.

Jag hyser ännu den förhoppning, att vi kunna och böra bygga vårt försvar på indelningsverkets grund, ett försvar både bättre och billigare än det man nu bjuder oss på. Ja jag går så långt att, om man till den blifvande stamsoldaten blott behåller de så mycket klandrade soldattorpen, så vore mycket vunnet, ty det kan väl ej bestridas, att det icke är af stort värde för honom att veta sig åtminstone under tjenstetiden icke behöfva sakna tak öfver hufvudet, samt egen torfva att bruka. Huru mycket lättare kan man ju inplanta fosterlandskärleken hos den, som har hus och härd att försvara, än hos den som måste söka sitt hem, den ena veckan här, den andra der?

Dessa torp äro icke så värdelösa för en arbetare, ej heller af den dåliga beskaffenhet, som Herr Grefve Posse här antydt, eller som han yttrade sig "att de nätt och jemnt lemnade skydd för regn och bläst". Hade den ärade Grefven under sin militära tjenstetid besökt soldattorpen i Östergötland, skulle han kommit på andra tankar och skulle Herr Grefven vilja besöka min hemort, så skall jag visa honom att sådana torp, som han beskrifvit, finnas ej der, utan äro de till sin beskaffenhet sådana, att hvarje arbetare kan finna sig belåten med ett sådant hem.

Man säger till fördel för Utskottets förslag, att det blir ett mycket godt och betryggande försvar, blott denna stamtrupp blir

väl ledd och befälet förstår att hos den ingjuta en sann fosterlandsanda. Jag vågar påstå, att intet armébefäl i världen kan ingjuta en sann fosterlandskänsla hos den, hvars fosterland icke vill bereda honom hus eller hem, åtminstone så länge som han står i dess tjänst och alltid måste vara beredd att offra lif och blod.

Landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Den siste ärade talaren yttrade helt godtroget, att framdeles, då man icke har grundskatters eftergift att bjuda på, då skall man vädja till fosterlandskänslan hos landets representanter, och då är han förvissad om den största offervillighet, således nu behöfves ingen fosterlandskänsla, men då skall den framträda och anlitas.

För att icke längre upptaga Kammarens tid, beder jag få yrka arslag å såväl den föredragna punkten, som på det Särskilda Utskottets förslag i sin helhet, dels derföre, att det icke grundar sig på Riksdagens löften i förutnämnda 1873 års underdånigas krifvelse, dels derföre att detta förslag icke blifvit af Kongl. Maj:t granskadt och godkänt, dels derföre att ingen garanti finnes för numerärens upprätthållande inom stamtruppen, eller att denna stamtrupp får tillräcklig öfning, och slutligen derföre att jag i det allra längsta hoppas, att man åtminstone måtte bevara soldattorpen för den blifvande stammen.

Herr Rydqvist: Hvad beträffar det föreliggande förslaget i militäriskt hänseende, så vill jag derom icke yttra mig, då denna del af frågan redan blifvit så grundligt debatterad. Deremot anser jag mig icke kunna underlåta att fästa Herrarnes uppmärksamhet på den finansiella sidan. Det finnes ett gammalt ordspråk, som lyder: "ultra posse, nemo obligatur". Jag tror för min del, att detta ordspråk här kan appliceras. Det är tydligt, att, då Utskottet icke framkommit med någon bestämd, på sakförhållandena grundad, kalkyl i afseende på den finansiella delen af frågan, olika uppfattningar deraf måste göra sig gällande hos enskilde ledamöter af Kammarerna. Under gårdagens öfverläggningar uppträdde också tvenne ärade talare, som hvar för sig framlade en kalkyl, och i dag har en annan talare också framställt sin; det må då tillåtas mig att också för min del få framkomma med en fjerde kalkyl.

Till att börja med skall jag icke uppskatta den årliga kostnaden, sedan förslaget blifvit genomfördt, till högre belopp än Utskottet beräknat, eller till 29,900,000 kronor, ehuru 1875 års förslag upptog en kostnad af 32,400,000. Nu har här under öfverläggningen blifvit förklaradt, att den lägre siffran enligt 1878 års förslag i väsentlig mån härrör derifrån, att kostnaden för anskaffandet af soldater för stamtruppen blott blifvit beräknad till 150 kronor för hvarje soldat. Häremot hafva åtskillige talare uppträdt och påstått, att denna sistnämnda siffra är alldeles för låg och att det lätteligen kan komma att inträffa, att man måste betala ända till 200, 300 ja 500 kronor för hvarje soldat, hvarigenom hela den årliga kostnaden enligt detta förslag skulle komma att uppgå till minst det belopp, som 1875 års förslag upptog, eller

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

32,400,000 kronor. Emellertid vill jag, som i denna fråga icke har någon egen erfarenhet, lemna derhän, huru härmed kan komma att förhålla sig, och blott, såsom nyss nämnts, hålla mig till Utskottets siffra eller 29,900,000. Dertill får emellertid läggas utgiften för några andra i sammanhang härmed stående behof. 1875 års förslag upptog en utgift för kaserner och stallbyggnader till 30 millioner kronor. Efter det nu föreliggande förslaget kommer visserligen numerären att minskas betydligt — *huru mycket* synes dock icke af Utskottets förslag — men då man i sådana frågor som denna *icke får* och *icke bör* räkna för lågt, ty man kan lätt i dessa stycken mistaga sig, så skulle jag för min del tro, att man i och för det nämnda ändamålet icke kan upptaga en mindre summa än 20 millioner enligt detta förslag. Det är helt naturligt, att dessa nya byggnader *måste* anskaffas, i samma mån som behof deraf inträffar, derigenom att, om jag så får säga, en amortering af rustnings- och roteringsbördan skall göras; ty man kan väl icke låta folk ända från Hernösand till Trelleborg vara utan tak öfver hufvudet. Jag anser sålunda, att dessa byggnader inom några få år måste anskaffas, och det bliver icke möjligt att under statsverkets och svenska folkets nuvarande ställning erhålla medel dertill på några få år genom ökad beskattning, utan naturligen måste man då tillgripa den hos oss så vanliga och så mycket omtyckta utvägen att taga upp ett utländskt lån. Enligt min kalkyl, att 20 millioner skulle behövas för detta ändamål, får jag således, med beräkning af allenast 6 procent årlig ränta och amortering, ett belopp af 1,200,000 kronor, och så kommer dertill 4 procent i underhållskostnad, d. v. s. 800,000 kronor. Då får jag sålunda ett tillägg af 2 millioner, och slutsumman bliver derigenom ökad till 31,900,000 kronor.

1879 års utgiftssumma på 4:de hufvudtiteln, sådan den nu är fastställd, uppgår till 17 millioner. Således får man, om det föreliggande förslaget antoges, en ökad årlig utgift under denna hufvudtitel af 14,900,000 kronor, och derjemte minskas statsinkomsterna med 6,000,000 för grundskatternas afskrifning samt med 260,000 kronor till ersättning för indragen kyrkotionde. Då är jag uppe på nödvändigheten att ytterligare anskaffa öfver 21 millioner. Vidare tillkommer kostnaden för sjöförsvaret, hvarom här icke något är nämnt, men som, efter hvad mig blifvit sagdt af sakkunniga personer, icke gerna kan beräknas till mindre än 1,000,000 kronor, och jag får då i rundt tal 22,000,000 kronor. Derifrån afgår likväl för ökad fastighetsbevillning efter 3 per mille, 300,000 kronor; återstår alltså en summa af minst 21,700,000 kronor, hvarifrån i framtiden, sedan länen blifvit återbetalade, afgår 1,200,000 kronor. Det bliver alltså en omkring 22 millioner kronor högre årlig utgift för landt- och sjöförsvaret.

Nu har jag visserligen hört en ärad talare, som på förmiddagen hade ordet, (han hade icke alldeles samma grunder för sin kalkyl som jag, men det är hans sak; den framställning, jag gjort, får stå i protokollet för min räkning) säga, att de ökade utgifterna efter all sannolikhet med lätthet skulle kunna bäras, dels genom

en förhöjning af stämpelpappersafgiften — om jag icke misstager mig — till tredubbelt belopp, och dels genom en förhöjning af bränvinstillverkningsafgiften, som jag tror han antog skulie inbringa 3,720,000; men jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på vanskligheten af att bygga sådana luftslott vid afgrändet af sina kalkyler. Framtiden hafva vi nemligen icke i vår hand, och lika väl som det är en möjlighet, att Sveriges ekonomiska ställning kan i väsentlig grad förbättras i förhållande till den i vissa hänseenden högst sorgliga belägenhet, hvori vår ekonomi för närvarande befinner sig, lika möjligt är det, mine Herrar, att det i den vägen för oss kan blifva sämre, än det nu är.

Sverige har redan ådragit sig en så stor skuld, statskund och annan skuld, att den i det närmaste motsvarar 500 millioner, och denna skuld, åtminstone hvad utlandet beträffar, kommer att allt mer och mer betunga oss: jag talar nu icke om statsverkets ställning och dess skyldighet att inlösa sina annuiteter, utan jag talar om folkets förmåga att bära dessa, efter våra inskränkta tillgångar, högst betydliga skulder.

I öfrigt är det icke min tro — men jag önskar intet hellre än att i det afseendet vederläggas af verkligheten — att Sverige kan i stort utvidga sin industri och afkastningen af densamma. Men hvad vi måste taga i nogsamt öfvervägande, det är det, att de växande och betydligt växande utgifterna för vårt försvarsverk, dem äro vi säkra om, i fall detta förslag går igenom. Att deremot säga, att det är en lätt sak att kunna få dessa utgifter betäckta genom en ökad bränvinstillverkningsafgift, ökad stämpelpappersafgift etc., det är en högst vanskelig sak, hvarom intet ännu kan med bestämdhet sägas; det kommer att bero på majoriteten i Andra Kammaren, förstärkt, som jag förmodar, med minoriteten i denna Kammare vid gemensamma voteringar angående bevillningsfrågor, och deraf kan ingen af Eder, mine Herrar, förutse utgången.

Hvad jag för min del är fullt och fast öfvertygad om, det är, att, då alla grundskatter blifvit efterskänkta samt rustnings- och roteringsbördan borttagen, då kommer man på den punkten, att de som makten hafva, när det blifver fråga om att anskaffa ytterligare 8, 10 eller 20 millioner, noga skola öfverväga: hvilket förefaller oss lindrigare, antingen att förhöja stämpelpappersafgiften så och så mycket och bränvinstillverkningsafgiften så och så mycket, eller lägga en ny skatt på öltillverkningen; hvilket förefaller oss fördelaktigare, antingen att åtaga oss sådana skatter, eller att lägga de behöfliga millionerna på den allmänna bevillningen.

Då gör man en ordentlig kalkyl om hvad som är fördelaktigast för de vid Riksdagen maktegende, och kommer man då till den åsigten, att hela eller åtminstone den hufvudsakligaste nya skattebördan bör läggas på och uttagas genom en flerdubblad bevillning, så framstår sjelfmant den frågan: huru skall det komma att se ut med *grunderna* för den nya bevillningsförordningen — ty åtminstone de fleste af Herrarne hafva ju erkänt, att den *nu-*

Landt-försva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Landtförscars
rets ord-
nande.
(Forts.)

varande är i högsta grad orättvis. Är det nu tänkbart, att man någonsin skall få en bevillningsförordning, stödd på rättvisa och billiga grunder, under sådana förhållanden? Nej! man skall behålla denna sådan hon nu är; man vet, att svenska folket, enligt Regeringsformen har rättighet att sig sjelf beskatta, samt att denna sjelfbeskattningsrätt eges af hvar enda kommun, utan någon verksam kontroll mot de mest ögonskenliga missbruk.

Den ovisshet, att ej säga fara, som ligger i dessa, af mig nu påpekade förhållanden, i förening med den i och för sig och för våra förhållanden ofantliga kostnaden för det nya försvarssystemets bringande till verkställighet, föranleder mig till uttalande af den åsigten, att jag, med hänsyn ensamt till den finansiella sidan af saken, för min del icke kan gilla den föredragna punkten.

Friherre af Ugglas: Då jag i går afton hade tillfälle att något utförligare uttala min mening i denna fråga, skall jag nu icke vidlyftigt ingå i ämnet, men några af de yttranden, som här färlts, kan jag icke underlåta att besvara.

Under den sedan i går förefallna debatten har det förefallit mig allt mer och mer klart, att åtminstone hos en del personer och — jag vågar påstå — hos min ärade granne här bakom mig ett mycket starkt motiv för afslag ligger i ursprunget till denna motion.

Han yttrade i går: "att då en motion kommer från det hållet, borde den icke gerna kunna bifallas", och han har i dag ytterligare utvecklats den satsen.

Det förefaller mig som om, i händelse man hyser en sådan åsigt, att förslaget, hurudant det än i och för sig må vara beskaffadt och hurudant det än kommit från Utskottet, skulle vara oantagligt, det då hade varit bättre att från början uttala en sådan mening och icke, genom att öfverlemnna frågan åt ett Särskildt Utskott, fordra en utredning, som man på förhand bestämt sig för att icke godkänna. Jag kan icke neka till, att jag tycker det hade varit rättare gjordt att, med en sådan uppfattning, icke tillsätta ett Särskildt Utskott.

Härmed må nu emellertid vara huru som helst.

Hvad ursprunget till denna motion beträffar, så vill jag för min del helt öppet tillstå, att motionen, då den först framlades, icke var för mig tilldragande, men jag ansåg mig vara fullkomligt obefogad och oberättigad att ingå i något bedömande af anledningarne till densamma, eller att stämpla den såsom en köpslagan. Jag ansåg tvärtom att, då Första Kammaren ansett denna motion förtjena att hänvisas till ett Särskildt Utskott, det var hvars och ens pligt att utan afseende på ursprunget till motionen behandla den för sjelfva sakens skull och söka att ur den samma draga det bästa, som var möjligt; och från mitt arbete inom Utskottet har jag åtminstone *det* angenäma minnet, att det äfven bland motionärerne funnos åtskilliga, som icke så strängt höllo på motionens *ursprungliga* innehåll, att de icke, för att bereda

framgång åt frågan, deri gjort ganska stora och väsentliga modifikationer.

*Landförsvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Jag tror således, att den fråga, som här föreligger, måste betraktas ur sin egen synpunkt och att vi därför måste skilja oss från alla för densamma främmande motiv, och jag tror icke, att man främjar den stora frågan genom att inkasta diskussionen på *det* område, som man här från ett eller annat håll velat göra.

Man har här hört en ärad talare på östgöta-bänken, likasom äfven en talare från Vestmanland, ställa den frågan till Utskottet, huruvida Utskottet verkligen anser, att genom detta förslags antagande kan vinnas hvad 1873 års skrivelse innehöll, eller ett "för landets sjelfständighet *fullt* betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar".

Till en början torde jag väl få hafva det anspråket att, då man framställer en sådan fråga, man också citerar de deri använda orden rätt.

De ärade talarne hafva båda frågat, huruvida detta förslag kan anses innefatta ett "fullt betryggande försvar". Ordet "*fullt*" finnes emellertid icke i den citerade skrivelsen af år 1873, utan der står endast: "för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar".

Så vidt jag af sakkunnige personer kunnat inhemta, innefattar Utskottets förslag, under de förutsättningar jag i går gjorde, så högst väsentliga förbättringar af vårt försvar, att vi torde kunna, om vi få se dem fullt utvecklade, anse dem betryggande.

Jag tror således, att Utskottet icke förfarit så lätt sinnigt, som åtskillige af dessa Herrar ansett, att Utskottet gjort, då det i sammanhang med denna frågas lösning och såsom ett vilkor därför framställt grundskatternas afskrifning. Den ärade talare, som jag här nyss åsyftat, har förklarar, att han för sin del ämnar afslå förslaget, därför att han ännu hyser den allra bästa förhoppning att på indelningsverkets grund få se vårt försvar betryggadt, och att han framför allt önskar, att de blifvande soldaterna måtte få behålla sina torp. Jag sökte i går visa, att, i följd af det beslut, som af en föregående Riksdag blifvit fattadt rörande indelningsverket, det efter hvad jag tror är en illusion, om man föreställer sig, att nu mera ett för landets sjelfständighet betryggande försvar skall kunna grundas på indelningsverket. Jag nämnde då äfven, att jag aldrig deltagit i något förkättrande af indelningsverket, men då Riksdagen gång efter annan förkastat förslag, som framstälts, att bygga på denna grund och derjemte vidtagit sådana åtgärder, att indelningsverket i nuvarande stund i sjelfva verket icke kan sägas existera på annat sätt än derigenom, att soldaterna äro bosatte på torp, så måste jag tro, att det är en illusion att vi kunna bygga vårt försvar på indelningsverkets grund.

Då återstår icke något annat än att öfvergå till den allmänna värnpligten, och ingen skulle hellre än jag vilja biträda ett förslag, som stödde sig på den grunden och genomförde den konsekvent; men äfven i det hänseendet vågar jag tro, att vi icke ännu

Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)

äro mogna för att tillämpa denna nya grund, d. v. s. den allmänna värnpligten i dess fulla utsträckning, och därför har detta förslag åtminstone från Utskottets och min sida utgjort ett försök att börja med att slå in på denna, den enda rätta vägen.

Huruvida Utskottet i detta afseende misstagit sig, det torde Riksdagen böra få bedöma; men så mycket tycker jag, att Utskottet kan hafva rätt att fordra, att icke hela förslaget i dess första punkt afslås, utan att man söker att i detaljerna vidtaga de förändringar och förbättringar, som möjligen kunna vara af behovet påkallade. Såsom jag redan nämnt, kan jag för min del icke biträda förslaget annat än under förutsättning, att man erhåller en garanti för att stamtruppen kan hållas fulltalig samt att öfvergångstiden icke blifver så lång, som i betänkandet föreslagits. Men med dessa förbättringar tror jag verkligen, att förslaget kan utgöra utgångspunkten för ett godt försvar.

Man har äfven i dag talat om den finansiella sidan af förslaget. Härpå vill jag icke inlåta mig, men jag ber att i det afseendet få fästa uppmärksamheten på några förhållanden. Den siste talaren frågade: är det möjligt att någon gång reglera bevillningsförordningen billigt och rättvist, sedan grundskatterna blifvit afskaffade? I det afseendet delar jag hans farhåga, och då vi komma till betänkandet N:o 2, så skall jag bedja att få framlägga de vilkor, jag uppställt för grundskatternas afskrifning, och detta vilkor innefattar just att vi få en på rigtiga och goda grunder utarbetad bevillningsförordning. Jag har sålunda för min del icke förbisett den fara, som den ärade talaren påpekade, men jag här icke ansett, att det vid detta tillfälle varit nödvändigt eller behöfligt att påpeka den samma.

Det har för öfrigt gjorts åtskilliga andra anmärkningar mot förslaget, och mycket kunde vara att i denna fråga tillägga, men Kammaren är helt visst uttröttad på denna diskussion, och hvar och en har säkert redan bestämt sin åsigt. Jag vill därför blott tillägga, att jag tror det vore ett stort framsteg i afseende på denna viktiga fråga, om Första Kammaren kunde ena sig om några rigtiga grunder och öfverlemna deras utarbetande åt Kongl. Maj:t.

För öfrigt vidhåller jag mitt i går framställda yrkande om bifall till den föredragna punkten under de förutsättningar, jag vid samma tillfälle angaf.

Herr Ribbing, Carl: Då, såsom den föregående talaren slutade sitt anförande, Kammaren väl kan vara uttröttad på denna diskussion, så långt som den nu drivits, kunde det visserligen vara skäl att icke taga till ordet, men jag kan dock icke neka mig att göra det i en fråga, som har en så stor betydelse, och jag måste då till en början säga, att det var i går afton under det intryck som anförandet af en vördnadsvärd talare på göteborgsbänken gjorde på mig, som jag begärde ordet för att i min tur begagna detsamma. Jag kan icke hjälpa, att jag åter något berör hvad den siste talaren började med, då han nemligen talade om detta förslags ursprung. Den vördnadsvärde talare, som jag

nyss nämnde, yttrade i går, att, ehuru i vår grundlag icke något hinder finnes för att ett så stort antal ledamöter af en Kammare, som en dess majoritet, undertecknar en framlemnad motion, det dock är och blifver ett brott mot grannlagenhetens och oväldens bud. Jag ber med anledning deraf att få genom ett förklarande, som jag för min del finner vara tillfredsställande, något förmildra intrycket af detta yttrande. Om man vill gå sanningen på lifvet, så tror jag att man skall erkänna, att detta förslag uppkommit i följd af nämnda partis fruktan för att efter de yttranden, som fälts vid det afslag som detta parti beslutade å det förlidit år framställda förslag, blifva misskändt för att icke vilja lemna sin röst till *något* förslag, som gjordes till stärkande af vårt fäderneslands försvar. Jag tror att, om man utgår från denna åsigt om deras sätt att gå till väga, som man kanske väl skulle kunna kalla något klumpigt, något rustikt eller landtmannamessigt, så skall man dock icke för hårdt bedöma dem för detta.

Det har af en ärad talare, vid hvilkens yttrande jag särskildt under gårdagen fästade mig, likasom af flera föregående och af den siste ärade talaren, framhållits, att det förefunnes brist på en finansiell plan för utförande af detta förslag. Jag kan för min del icke neka, att icke äfven jag finner detta vara en brist i Utskottets förslag, men samma brist vidlådde äfven det Kongl. förslaget år 1875. I detta förslag fans ingen finansiell plan, det var ett förslag till härordning som dock slutade på en summa af omkring 30 millioner. Det var ett förslag till en utgift utan någon utredning om hvarifrån dessa medel skulle tagas, men icke desto mindre anser jag för min del, att det kan vara en rättmätig fordran man ställt på det Utskott, som nu har behandlat det föreliggande förslaget, att rörande detsamma afgifva en plan hvarifrån inkomsterna till dessa stora utgifters bestridande skulle tagas. Det enda, som i det fallet framkommit, har varit den lilla ökning i fastighetsbevillning, som i betänkandet N:o 2 och dess 10 paragraf finnes föreslaget, men, då jag nu för tillfället yttrar mig om planen för försvarsväsendet, så måste jag anhålla få till protokollet uttrycka den tanke jag under flera år med afseende derpå hyst, att det icke är nog med att uppgöra en plan för landtförsvaret, utan att dertill äfven torde behöfva fogas en plan för sjöförsvaret, likasom äfven en plan öfver, hvarifrån inkomsterna till allt detta böra tagas. Jag vill hafva sagt detta derföre att det naturligen kommer en tid, då en plan till försvarsväsendet i dess helhet med hänsyn till inkomsterna skall framläggas. Jag föreställer mig att detta kan ske till en kommande Riksdag och detta så mycket mer, som efter hvad Utskottets betänkande N:o 2 föreslår angående ändring i bevillningsförordningen, en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle aflåtas, uti hvilken skrifvelse skulle anhållas, att han ville till en kommande Riksdag framlägga förslag till ändring i bevillningsstadgan uti den af Utskottet angifna syftning. Då är jag öfvertygad om, att Riksdagen äfven får motse ett större betänkande i afseende å de inkomster, som

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Landtförsva- borde anskaffas för ordnandet af landets så väl landt- som sjö-
rets ord- försvar.
nande.
(Forts.)

Det är icke min mening att, såsom många andra talare under gårdagen och denna dag gjort, gå vida utöfver den punkt, som här föreligger, men då man har gjort det och då det skulle vara min rättighet att äfven göra detsamma, så vill jag begagna mig deraf med afseende å den andra paragrafen i garantilagen, nemligen i hvad den rörer den af flere reservanter från denna Kammare ifrågasatta, så kallade supplementarlottningen. Jag måste med Utskottet instämma deri att, såsom Utskottet yttrar, "det i rättsmedvetandet väl grundade allmänna föreställningssättet, att den lagtvungna skyldigheten bör vara lika för alla, skulle genom lottningsåtgärden på ett betänkligt sätt såras samt härordningen i följd deraf icke heller vinna det förtroende, som denna, bygd på likställigheten, bör kunna tillvinna sig och utan hvilken den skulle, hur stark den än må synas, vara till föga nytta". För min del vill jag på förhand redan vid behandlingen af denna punkt tillkännagifva, att jag icke kan biträda frågans lösning genom någon lottning. Jag anser, likasom den siste ärade talaren, det vara mycket oriktigt att från början afklippa denna fråga, hvilket skulle ske, om man nu afslog den nu föredragna punkten. Jag vill derföre med min röst biträda densamma, förbehållande mig att vid behandlingen af öfriga punkter föreslå de ändringar deruti, hvartill jag kan finna mig föranledd. För att nu icke vidare upptaga tiden och trötta Kammaren, så slutar jag och gör det under yrkande om bifall till den föredragna punkten.

Herr Adelsköld: De gånger, jag förut haft äran tala i denna Kammare, har jag alltid sökt uttrycka min åsigt så fullständigt som stått i min förmåga, för att slippa besvara Kammaren andra gången i samma ämne; jag hoppades att så hafva gjort äfven denna gång, men uppkallas ånyo af ett yttrande, som fallit, sedan jag sist hade ordet, och som synes utvisa, att jag icke lyckats nog tydligt uttrycka hvad jag menat. Min uttalade åsigt var, att, då den tillämnade stammen skulle vara kommenderad till 10 månaders tjenstgöring det första året och sedan hvarje år kunna på obestämd tid kommenderas af Kongl. Maj:t, dessa värfvade stamsoldater skulle få svårt att skaffa sig fasta tjänster. Ty hvar och en, som antager en person i sin tjänst, vare sig som dräng eller handverkare, undviker så länge han kan att engagera en, som han kan blifva af med under långa tider på året. Jag antog derföre, att den sannolika följderna af förslaget tillämpning skulle blifva, att dessa soldater finge söka sig tillfälligt arbete och således mellan kommenderingarna blifva kringvandrande, hvarigenom skulle skapas en armé af 30,000 landstrykare, och jag antydde, må hända något ironiskt, hurusom dessa befälsämnen, dessa mönster i militära egenskaper och "ledare" för vår värnpligtiga ungdom, skulle komma att drifva omkring efter vägarne, lifnärande sig på mer eller mindre tillåtet sätt, en landsplåga för hela riket. Med anledning häraf har nu en talare i denna Kammare förklarad,

att jag skymfat den nya härordningen genom mitt yttrande, att soldaterna skulle bli landsstrykare, och han uttalade såsom sin åsigt, att de skulle bli mycket laglydiga och goda medborgare i samhället.

Landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Jag ber med anledning häraf få förklara, att jag på intet sätt håller på uttrycket landstrykare, utan skall gerna gå in på hvilken vacker benämning som helst, saken blifver i alla fall densamma, samt att jag icke med mitt uttryck afsedt att skymfa någon, som af fosterlandskärlek inginge i den nya stammen och nöjde sig med den blygsamma aflöning, af 150 kronor om året och 6 öre i tobaksskilling som blifvit föreslagen; jag anser tvärt om dem, som af detta motiv stälde sig under fanan, förtjente af loford och icke af skymf. Men jag befarar att högst få skulle af denna känsla drifvas till ett sådant steg, utan att de allra fleste af helt andra motiv bringades i soldatmunderingen.

Då en stadgad och ordentlig yngling kommit till den ålder, att han skall bestämma sin lefnadsbana och välja ett yrke, afser han att genom detta yrke kunna skapa sig *ett hem, en oberoende framtid* och *en aktad samhällsställning*.

Jag frågar nu, om någon tror att de utsigter, som öppna sig för dem, som inginge i den tillämnade stammen, äro sådana, att en stadgad yngling skulle finna sig föranlåten att på grund deraf välja den militära banan? Aflöningen är, som vi veta, bestämd till 150 kronor om året och anställningen för de flesta 6 år.

Under dessa 6 år, de nästan viktigaste i lifvet, ty derunder utvecklas ynglingen till hvad han skall blifva som man, skulle han icke ens komma att ega det anspråkslösa hem, som staten består våra nuvarande indelte soldater eller gardister, annat än under kommenderingen; utsigterna för framtiden vore i allmänhet taget några års tjänst, under hvilken tid han måste afbryta den lefnadsbana, hvaråt han måhända förut egnat sig och derefter skulle fortsätta.

Genom att taga anställning såsom stamsoldat vunnes sålunda hvarken *hem* eller *oberoende framtid*, men för de fleste förlorades en dyrbar tid; och då man således är berättigad antaga, att såsom kandidater till detta yrke icke gerna kunde påräknas andra än sådana, som icke hade utsigt till något bättre, eller som misslyckats i sina sträfvanden på andra banor samt oroliga hufvuden, som icke nöja sig med ett stilla lif, utan söka äfventyr, och för öfrigt folk ur samhällets lägsta klasser, så vunnes knappast genom ingäendet i en sådan *stam* en *aktad samhällsställning*. Jag hoppas visserligen, att genom stigande upplysning och sedlighet antalet af dylika kandidater efter hand skall komma att mer och mer minskas, och då denna härordning ej är afsedd att blifva färdig förr än fram i nästa sekel, skulle stammens leder säkert vid den tiden vara mycket glesa och organisationen förfelad.

En talare här midt emot på smålandsbanken har framlagt åtskilliga beräkningar, och jag ber om ursäkt, om jag med anledning deraf ännu en gång besvarar Kammaren med några sifferuppgifter. Men då den finansiella sidan af denna fråga är af så

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

stor betydighet, kan jag ej underlåta att med några ord bemöta hans uppgifter. Han sade, att man med "fantasiens tillhjälp" kan komma upp till så stora siffror som helst, och uttalade den glädjande förhoppningen, att man genom ökad bevillning, genom ökade bränvinsafgifter och andra skatter i alla möjliga riktningar möjligen skulle kunna betäcka omkostnaderna för armén; flottan lemnades helt och hållet ur sigte. Härvid glömde han dock att taga i betraktande, att utom den 4:de det finnes 8 andra hufvudtitlar, som också behöfva anslag, och då man vet, att statsbudgeten på de sista 10 åren gått upp från c:a 27 till nära 75 millioner, så är det klart, att anslagen för de öfriga hufvudtitlarne icke kunna stanna vid hvad de nu äro, utan också komma att stiga som de hittills gjort. Hvad nu 4:de hufvudtiteln beträffar, så vill jag fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att landtförsvarsbudgeten under de sista 10 åren uppgått från 11,947,185 kronor år 1867 till 19,494,900 kronor år 1878, och man må icke tro att genom införandet af en förändrad arméorganisation utgifterna skola stanna vid en bestämd på förhand beräknad siffra, ty de komma att stiga, likaväl som de stigit under den organisation vi nu ega. Stigande pris, tillämpandet af nya uppfinningar och dyrbarare materiel, nödiga löneförhöjningar, med ett ord allt, som hittills verkat i denna riktning, kommer utan tvifvel äfven i framtiden att verka på samma sätt. Dessutom bör ej lemnas ur sigte, att de extra anslagen till armén under de sista 10 åren uppgått till 4 1/2 millioner årligen. Sammanlägger man detta belopp med den slutsiffra, hvar-till Utskottet kommit, eller 29,900,000 kronor samt det belopp, som Kammarrådet Anderson ansåg böra tilläggas såsom ränta på de upplånta medlen till kaserner med mera 900,000 kronor, hvilka jag icke medtagit i beräkning, så komma vi till en totalsumma af 35,300,000 kronor. Om härtill läges de ökade kostnaderna för armébefällets pensionering, sjukvården, exercis-och skjutfält, m. m. samt diverse på förhand oberäkneliga utgifter, så kommer man öfver det belopp af 38 millioner kronor för landtförsvaret, som jag i går beräknade. Då de nuvarande utgifterna å 4:de hufvudtiteln uppgå till 19,494,900 kronor, så skulle tillökningen, äfven med antagande af den lägre siffran 35,300,000 kronor, blifva nära 16 millioner. Om man dertill lägger afskrifningen af grundskatterna som utgöra villkoret för den nya härordningens godkännande, kommer man upp till en fordran på ökade statsinkomster af 26 millioner, eller en summa, som icke så lätt torde kunna sammanbringas som den ärade talaren "hoppades".

Samme talare har uppgifvit, att landtförsvaret i Preussen kostade hvar och en af landets invånare, efter hvad jag vill minnas han nämnde, 7 kronor 70 öre; och att försvarsväsendet, om den föreslagna arméorganisationen genomfördes, skulle komma att kosta oss ungefär lika mycket; men jag tror att uti dessa 7: 70 i Preussen äfven ingår kostnaden för flottan, och om så är, så bör till de blifvande kostnaderna för vårt försvarsväsende äfven flottan inberäknas, och då kommer man till det resultat, att kostnaden, fördelad på hvarje svensk inbyggare, skulle

komma att uppgå till 10 à 11 kronor, eller vida mera än i Preussen. Tager man derjemte i betraktande den ringa öfning, våra beväringssynglingar skulle få i jemförelse med de värnpligtige i Preussen, så torde man med mycket skäl kunna säga, att vårt försvarsväsende i förhållande till dess värde blefve mångdubbelt dyrare än det preussiska. Och ännu större blefve skilnaden i jemförelse med Danmark, hvars försvarsbudget uppgår till 6: 60 kronor per invånare och med Norge hvars budget för armé och flotta uppgår till circa 4 kronor per invånare.

*Landt-försva-
rets ord-
nande.
(Forts.)*

Den härorganisation, som nu benäget erbjudes, skulle således med tillägg af de kostnader, som jag visat ovilkorligen måste uppkomma, blifva mycket dyrare än i något af de länder, som jag nu nämnt.

Jag ber att få förklara, att jag med de anmärkningar jag ansett mig böra göra emot en, efter min åsigt i grunden felaktig och allt för kostsam omorganisation icke afsett att förhindra en reglering af skatteväsendet. Grundskatternas reglering är en fråga, som så länge stått på dagordningen, att den icke kan falla, utan måste komma till afgörande, vare sig genom aflösning eller afskrifning, och det erfordras icke någon stor siareförmåga för att förutspå, att det förr eller senare kommer att gå med rust- och roteringsbesvärerna och öfriga grundskatter på samma sätt som med skjutsen och en mängd andra utskylder och onera, hvilka efterhand blifvit afskrifna och aflyftade. Man måste således bereda sig på, att förr eller senare en sådan rätt betydlig åderlåtning göres på statskassan, och jag har med mitt anförande endast afsett att framhålla, att detta ovilkorligen måste tagas i beräkning då en plan skall uppgöras till ny härorganisation; i annat fall kan man komma att utsätta sina efterkommande för en börda, som de icke äro i stånd att bära.

Då jag i går hade ordet, tog jag mig friheten framställa en vördsam anhållan till de ledamöter af Kammaren, som kunde komma att yttra sig för förslagets antagande, att de ville uttala sin åsigt, huruvida dermed vunnes ett betryggande försvar, och om de ansågo, att landet kunde bära de med detsamma förenade bördor. Af de talare, som uppträdt, ha två svarat på denna fråga; den ene, Grefve Lagerberg, har uttalat såsom sin mening, att den föreslagna organisationen — om supplementärlottning och vissa andra förbättringar deri infördes, — skulle åstadkomma en förstärkning af försvaret. Den andre, Friherre von Essen, förklarade, att han ansåg det för en olycka, att dessa ord "*ett betryggande försvar*", inkommit i 1873 års skrifvelse. För min del har jag trott, att man med den föreslagna organisationen i första rummet afsåg att vinna ett verkligen betryggande försvar. Skulle detta icke vara meningen, utan syftemålet är, att utbyta vår hederlige, pligtrogne indelte soldat mot något, som torde blifva motsatsen, så tror jag att hvarje vän af inre ordning och trygghet bör betacka sig för bytet. Det kunde sluta som det ofta gör vid hästbyten, att man i stället för en god häst och mellangift till, får en istadig krake. Då jag således under diskussionen

Landt försvars
rets ord-
nande.
(Forts.)

anser mig icke hafva erhållit nöjaktigt svar på de frågor, jag framställt, utan tvärt om genom de uttalanden, som här blifvit gjorda af erfarne militärer, fått allt större farhågor med afseende på den föreslagna organisationen, synnerligen som den icke skulle kunna i verkligheten genomföras med mindre, än att lottning införas, så kan jag icke frångå min förut uttalade öfvertygelse om det föreliggande förslagets oantaglighet. Supplementarlottning skulle enligt min tanke medföra många och stora olägenheter, och jag vill fråga, hvilken af Kammarens ledamöter skulle vilja vara med om, att hans son stuckles in i ledet och inqvarterades i kaserner och baracker bland sådana personer, hvaraf den blifvande stammen antagligen skulle komma att utgöras, om det föreliggande förslaget antoges. För min del skulle jag på förhand anse honom moraliskt förderfvad. Då således den föreslagna organisationen — efter min, och efter hvad jag hört, många framstående mäns åsigt — är behäftad med ohjelpiga brister, då dess genomförande öfverstiger landets tillgångar och då den, om den kan genomföras, hvarpå jag tviflar, icke kunde vara fullständigt tillämpad förr än någongång fram i nästa sekel, intill hvilken tid vi skulle stå nästan försvarslöse, så anhåller jag, för att icke vidare upptaga Kammarrens tid, få förklara att, jag kommer att rösta för afslag, ej allenast på den föreliggande paragrafen, utan på förslaget i sin helhet.

Herr Rylander: Jag borde icke här begära ordet, ty här har redan mycket talats, som man kunnat finna vara öfverflödigt, men då jag befarar ett afslag, önskar jag få min åsigt till protokollet. Jag vill då förutskicka den upplysning, att de flesta hemman jag eger äro af säterinatur, och derigenom undgå den beskyllningen att tala af egennyttan. Jag har icke varit blind för det svaga försvar, vi nu hafva, men jag beklagar, att några här sökt bibehålla den gamla föråldrade stammen. Kan någon tro, att rust- och rotehållarne skulla kunna åläggas att förändra denna stam så, att den kunde utgöra underlag för en ny härordning, utgöra en befalskader? Jag tror det icke. Det förslag, som nu föreligger, synes mig ega så många fördelar, innebära så många förbättringar i vårt försvar, att jag icke tvekar att lemna min röst för dess antagande.

Här talas om, att vi icke hafva någon garanti för att stammen skulle komma att finnas till, och att lottning skulle ifrågakomma. Lottningen kommer jag alltid att sätta mig emot, ty det ingår icke i svenska folkets rättsmedvetande, att det skulle kunna på sådant sätt dragas ifrån sina vanliga och inlärdas sysselsättningar, men jag är öfvertygad om, att, om den summa, som här föreslås, icke finnes tillräcklig för att få en stam, då vi alla bära tungan lika, alla skola vara villige att lemna regeringen hvad som behöves för att värna landet.

Jag har med ledsnad hört åtskilliga här mycket ärade talare huru de vilja bedöma dem, som hafva en annan, mot deras stridande, åsigt. De hafva talat om egennyttan. Jag har hört det

allra skarpaste uttalandet härom från stockholmsbanken. Hvad är det då, som afhåller från att antaga detta förslag? Jo kostnaden, ty vi skola alla här betala lika. Ser man icke, huru bankiren sitter och håller handen om pungen! Hvart vill man då komma? Hvad är orsaken till detta förhållande? Jo, det är den tillvitelse, som i Andra Kammaren gjorts, just från maktens och intelligensens herrar, att landtmannapartiet ingenting vill göra. Nu vill det visa, att det vill göra något. Hvem kommer den då att drabba, denna tillvitelse att icke vilja göra något? Jo, Första Kammaren, just de förmögne i Första Kammaren, och jag vill icke stå gemensamt med dem, och därför vill jag hafva till protokollet antecknadt, att jag bifaller denna punkt.

*Landtförsva-
rets orö-
nande.*
(Forts.)

Herr Wallenberg: Herr Talmannen torde ursäktas mig, liksom så många andra, för att jag tager till ordet andra gången, men här har förekommit åtskilligt, som icke bör fästa sig i Herrarnes minne, innan det blir besvaradt.

Jag vill säga de Herrar, som gjort upp en kalkyl för de närmaste femton åren öfver statens inkomster och utgifter och uppgifvit hvarifrån tillgångar för utgifterna skulle tagas, samt huru det skulle gå till att tillfredsställa de anspråk på skattelindringar, som framstälts af landtmannapartiet, att de hafva glömt en sak eller två. Först och främst hafva de bland inkomsterna icke velat förhöja några andra än *konsumtionsskatterna*. Men hvad är konsumtionsskatt? Jo, att lägga ökad skatt på alla de klasser, som kanske redan nu hafva svårt att berga sig och att betala skatter. Nog hoppas jag kunna reda mig med konsumtionsskatterna, men det finnes många, som stå *under strecket*, som icke säga detsamma, och det är orimligt att välta på dem ökade utgifter, blott för att bereda respektive jordegare *en tillökning i förmögenhet*. Man yttrar sig i de bevekligaste ordalag om nödvändigheten "att lindra jordens skattebördor". Men om nu ett sådant beslut fattades, så uppkommer derigenom ingen annan förändring än att de, som nu ega beskattad jord, erhålla *ett kapital*, motsvarande den grundränta som borttages. Det är jordens *nuvarande* innehafvare, som göra en betydande vinst derigenom att hemmanen, lättade från skattebördan, kunna säljas till högre pris än förut, eller som kan erhållas om grundskatterna bibehållas. För att uppnå en sådan vinst, tvekar man icke att höja konsumtionsskatterna, hvarigenom arbetskrafterna till jordbruket och alla andra näringar ofelbart komma att fördyras.

Här har icke förut yppats, hvad den siste talaren helt öppet uttalade, nemligen att meningen är att med en dryg beskattning träffa dem, som anses för kapitalister, löntagare och dylika. Det hafva de förstnämnde herrarne af landtmannapartiet tegat med. Enär jag mera direkt än brukligt hotats, ber jag få säga att jag har nog också ett sätt att beskatta, och jag skall icke underlåta att använda det. Det är ganska säkert, att vill man fördyra kapitalet, så drabbar det rörelsen, och från den tungan är ej heller

Landtförsva- jordbruket undantaget. Det blir således ett ömsesidigt fördyrings-
rets ord- system, som man söker införa.
nande.
(Forts.)

Vidare hafva herrarne, som sökt visa huru statsverkets debet och kredit skulle kunna för framtiden gå ihop, tagit i beräkning landets *alla* tillgångar under femton år för att möta de nuvarande statsutgifterna och *hemmansegarnes anspråk*. Men att femton års Riksdagar icke skulle hafva andra behof derjemte än de nu kända och att sörja för skattelindringar, dertill hvartannat år skulle tagas en half eller hel million kronor af statens inkomster, förefaller otroligt. Jag antager att under tiden komma att uppstå många andra behof och det bör man allt tänka på litet mera allvarligt och icke på så lösa grunder, som här framkastats, bygga fintliga beräkningar för att komma till ett sådant ohållbart resultat i frågan för dagen.

En ärad talare, Herr Andersson, angaf till och med en alldeles ny inkomstitel, då han omförmälde, att framdeles genom bättre tillämpning af bevillningsförordningen 25 % mera än nu skulle kunna erhållas! Jag undrar då: hvarför tillämpar man icke bevillningsförordningen bättre redan nu, då det skulle inbringa 25 % ökade inkomster? Jag tycker man kan börja med att tillämpa den stadga som finnes riktigt först, så få vi sedan se om den behöfver ändras; men att kalla en supposition för en ny inkomstitel och att anföra sådant såsom motiv för en omhvälfning i skatteväsendet, är väl skarpt.

En annan ärad talare har sagt, att han anser detta förslag såsom "en öfvergångsformation". Jag kan verkligen icke förstå, hur man kan allvarsamt öfverlägga om en sak, som man kallar en öfvergångsformation, och jag kan ej heller fatta, huru man kan kalla det så, då resultatet icke vinnes förrän efter *tjugusju år*, under hvilken öfvergången skulle pågå. Jag vill hafva något, som ligger närmare inom tankens sfer, ty icke behöfva vi nu bråka våra hjernor mycket med hvad som skall komma att behöfvas till landtförsvaret efter tjugusju år.

Här har mycket talats om lottning och jag vädjar dervid till de personer i denna Kammare, som känna mitt tänkesätt rörande frågan om aflöningen för dem, som göra militärtjänst. Mina åsichter derutinnan har jag icke delat. Jag anser nemligen, att aflöningen varit för ringa och är för ringa för våra värfvade trupper i närvarande stund, och jag befarar att, om man ställer lottningen såsom en klausul, hvarigenom rekrytering kan åstadkommas, så blir följden att man tager hellre i urnan än i pungen. Vore jag blott säker om, att aflöningen för soldaterna blefve anständig, så skulle jag icke vara rädd för supplementarlottningen, men det är alls icke säkert, ty det kan komma att bero på omständigheter, som icke nu låta sig beräknas, och jag vill icke att vi skola ställa så till, att de trupper, med hvilka småstäderna skola blifva hedrade, varda så klena aflönade, att soldaterna behöfva gå omkring i husen och skaffa sig uppehälle. Detta kan komma att hända, om vi ställa så till, att truppen blir klena aflönad och förlägges i småstäder. Man har erfarenhet deraf från

Frankrike. Der vet man, att det icke är så roligt att hafva regementen förlagda i småstäder, och der kunna dock regementen flyttas från den ena ändan af landet till den andra, hvilket här icke skulle blifva förhållandet, utan här skulle de ligga *fast* stationerade i vissa städer, och komma de då under svaga regementschefer, skulle sorgliga följder kunna uppstå. Skola vi antaga detta system, så låtom oss åtminstone betala det på ett anständigt sätt, så att det icke sprider olycka och elände i stället för gagn och trygghet.

I Andra Kammaren har Herr Key yttrat följande: "för oss" — det vill säga landtmannapartiet — "är försvarsfrågan hufvudsak". Om det är riktigt, hvilket jag icke bestrider — och jag hoppas, att herrarne af landtmannapartiet i denna Kammare godkänna den åsigten — så vet jag icke hvad som hindrat partiets anhängare att ansluta sig till regeringen i den önskan, att en *värnpliktslag* måtte blifva antagen. Men då regeringen förra riksdagen framlade en värnpliktslag med *lindringar* för rust- och rotehållarne, så afslogs den Kongl. propositionen, och då hördes det ropet: vi vilja icke hafva något, annat än i sammanhang med grundskatternas afskrifning. Hafva de nu så ändrat sig, att de vilja taga *något* försvarssystem utan grundskatternas afskrifning, så gerna för mig. Det skall jag vara med om, men jag vill icke att man skall gå så bakvänt till väga, alldeles som om en enskild person egde ett hus, som han funne nyttigt och lämpligt att påbygga med en tredje våning, han då skulle börja med att plocka bort grunden, ty så är det man vill gå till väga med statens inkomster och utgifter. *Först* vill man beröfva staten dess inkomster, och *sedan* vill man öka statens utgifter, utan att göra klart för sig hvar medlen skola tagas. Man säger visserligen, att man vill mångdubbla andra artikelns bevillning och förhöja konsumtionsskatterna. Men ingen har satt det förslaget på papperet! Jag skall underrätta om, att andra artikelns bevillning är embets- och tjenstemännens löneförmåner, enskilde tjenares löneförmåner samt bevillning af kapital och arbete i allmänhet, men då det kniper, är det en grund, som svigtar och icke tål hvilken belastning som helst, och då får man se sig om efter den påräknade högst betydliga tillökningen i skatteinkomsten. Femdubbla andra artikelns bevillning och vi skola se hvart det tager vägen! Ingen industri skall kunna bära den bördan. Vi se redan nu, huru den stora industrien svigtar, och det kan väl hända, att orsaken är öfverspekulation, som jag visst icke ämnar försvara. Men då känt är att den stora industrien har stora svårigheter att bekämpa, så torde Riksdagen icke böra "lägga sten på bördan".

Jag tror, att enda möjligheten här är att taga fasta på det från regeringen gjorda uttalande, såsom jag uppfattade det, nemligen att regeringen vill hafva sin handlingsfrihet oförkränt. Det är förmätet af oss att säga, att regeringen icke skulle veta hvad som pågår här. Hvarför skulle vi då skicka på regeringen en hopvoterad skrifvelse — ty något annat betecknande en större samdrägt kan icke åstadkommas. Jag skall med glädje helsa den

Landförsvars-
rets ord-
nande.
(Forts.)

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

dag, då regeringen framlägger i *särskilda* propositioner ett skatte-
lindringsförslag och ett härordningsförslag, men jag vill icke vara
med om en sammankoppling af heterogena frågor. Jag anser
det vara en olycka, att kompromissen någonsin kommit till stånd,
och jag skulle anse hela det nya representationssättet vara en
riksolycka, derest man om detsamma en gång skall kunna skriva:
stora frågor kunde icke af representantförsamlingen behandlas
och afgöras hvar för sig, utan att flera *olika* frågor sammanlänka-
des under form af kompromisser. De allvarligaste bemödanden
måste göras för att bringa riksdagsärendena utur denna farliga
dilemma.

Herr von Ehrenheim: Särskilda Utskottets ärade ordfö-
rande har både i går och i dag särdeles varmt lagt Kammaren
på hjertat att icke utan vidare granskning och i klump afslå de
föreliggande förslagen, utan granska dem i detalj och, der så
syntes Kammaren lämpligt och nödigt, rätta och förbättra. Äfven
en annan ledamot af Utskottet har till Kammaren ställt samma
uppmaning. Då jag nu likväl för min del kommer att yrka af-
slag å den nu föreliggande punkten, tror jag att jag för denna
min anhållan skall kunna bjuda sådana skäl, som äfven dessa
Herrar skola respektera, och de skola deri icke kunna se någon
bristande uppmärksamhet mot Utskottet, utan endast ett yrkande,
som å min sida är en naturlig följd af den uppfattning jag har
af den stora frågan i dess helhet, sådan den nu föreligger. Det
Särskilda Utskottets båda betänkanden äro grundade på motioner,
som alla gå ut på att åstadkomma en lösning af försvarsfrågan
i sammanhang med den såsom vilkor derfor uppställda eftergiften
af grundskatterna samt rust- och roteringsbesvären. Den punkt
i betänkandet, som innehåller detta vilkor, har visserligen vid
föredragningen blifvit förbigången; men det har icke dess mindre
af Utskottet blifvit ställt såsom förutsättning framför Utskottets
öfriga hemställanden och är vidare till sina detaljer utveckladt i
Utskottets betänkande N:o 2. Det torde således få anses för
gifvet, att vi, om också möjligen med en eller annan blifvande
mindre modifikation, godkânt detta vilkor i samma ögonblick som
vi bifalla den nu föredragna punkten a. Ty sannerligen skulle
det icke vara en ironi, som jag för min del icke vill låna mig åt,
om vi, efter att hafva genomgått och med större eller mindre
förändringar bifallit det föreliggande arméförslaget, sedermera
skulle afslå det framför 1:sta punkten stående vilkoret, och jag
är öfvertygad om att Utskottets ärade ordförande i det fallet
helt och hållet delar min mening. Det torde således få anses
såsom afgjort och erkänt, att, då vi rösta om punkten a, rösta
vi på samma gång om vilkoret; och jag får då för min del för-
klara, att detta vilkor kommer jag aldrig att rösta för. Det är
min öfvertygelse, och äfven andra talare hafva i detta afseende
uttalat samma mening, att 1873 års skrifvelse var den största
olycka, som inträffat under den nya representationen och att de

svårigheter, af hvilka vårt statsskick sedan 1873 lidit, väsentligen bero på denna skrifvelse. Men om nu också icke alla, i likhet med mig, anse denna skrifvelse vara fotad på grunder, i hvilka man aldrig kan instämma och till hvilkas verkliggörande man aldrig kan medverka, så behöfves det alldeles icke denna absoluta uppfattning af skrifvelsen för att inse, att här föreligger i alla händelser icke något verkliggörande af de i denna skrifvelse innefattade grunder. Flere talare, och deribland vågar jag äfven räkna Hans Excellens Herr Statsministern, hafva uttalat samma åsigt. Om jag nu för ett ögonblick skulle ställa mig på deras ståndpunkt, som önska verkliggörandet af 1873 års skrifvelse, så hemställer jag, om det då är för mycket begärdt, att, när det är fråga om att antaga ett, såsom det heter i skrifvelsen, tillfredsställande eller betryggande försvar, de af representationens ledamöter, som sjelfve icke äro fackmän, få den tillfredsställelsen att i detta afseende lita på ett från Kongl. Maj:ts utgånget eller af honom godkänt förslag och på de auktoriteter, som endast Kongl. Maj:ts regering kan förfoga öfver för att i ämnet vinna fullständig upplysning och utredning. Detta synes mig icke vara för mycket begärdt, och det torde således icke heller få anses för obilligt, om man jemväl från den ståndpunkten säger, att först då vill jag taga vilkoret i öfvervägande, då jag har Kongl. Maj:ts ord på att det förelagda förslaget är i militäriskt afseende betryggande. Huru står det nu i detta afseende till med det förslag, hvaröfver vi nu hafva att afgöra? Jag behöfver ju icke tala om, att det icke är en Kongl. proposition. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet har mot detsamma gjort åtskilliga anmärkningar, hvilka, med afseende på hans ställning till frågan sådan den nu föreligger, måste vara mera sväfvande och icke gå i detalj. För öfrigt har han liksom Herr Statsministern förbehållit regeringen full handlingsfrihet. Af de högre militärer, som yttrat sig i Kam-maren, har den ene, om jag icke missminner mig, begärt afslag på den föredragna punkten, och den andre har medgifvit, att den föreslagna organisationen är ett steg framåt och i den rätta riktningen, är en förbättring af försvaret i förhållande till hvad det nu är, ett tillstånd, som man icke tröttnat att kalla för försvars-löshet. Men är detta detsamma som ett betryggande försvar? Det är dock ett sådant, som 1873 års skrifvelse förutsätter, och skall vilkoret om grundskatternas eftergifvande realiseras, torde det väl också vara det minsta som kan begäras, att man har den bästa auktoritet för att förslaget är i militäriskt afseende tillfredsställande, och att man till bestyrkande deraf erhåller något mera än några sväfvande yttranden i Kam-maren.

Det återstår mig nu att tala om den finansiella sidan af saken. Jag instämmer i detta afseende så fullständigt som möjligt med den siste talaren, då han yttrade, att det är orimligt att sammanbinda frågor om stora utgifter med frågor om stora skattnedsättningar. Det finnes endast en omständighet, hvarigenom ett sådant förfaringssätt kunde försvaras, och det vore, om de ifråga-varande skatterna verkligen vore orättvisa. Hvad nu rustnings-

Landtförsva-
rets ord-
nande.
(Forts.)

och roteringsbesvärerna angår, har ingen i denna Kammare motsatt sig att medverka till sådana ändringar, hvarigenom dessa besvär blifva reglerade och lindrade. Hvad åter grundskatterna beträffar, så har jag icke hört någon, som har närmare kännedom om frågan, säga, att dessa skatter, sådana de historiskt föreligga och sådana de nu verka, äro orättvisa, eller med andra ord att de utgöra en tunga för någon, som icke redan tagit betaldt därför att han utgör den. Detta hvad beträffar rättvisan eller orättvisan af de i fråga varande skatterna. Gå vi nu till frågan om möjligheten att anskaffa de medel, hvilka erfordras för att betäcka de utgifter, som blifva följden af ett ökad t försvar, eller den minskning i statsinkomster, som blifver en följd af skatteeftergifterna, så har Utskottets ärade ordförande beräknat, att för dessa utgifter, som man antagit inom 15 år skola uppgå till, om jag icke misstager mig, omkring 16 millioner, skulle 9 millioner vinnas genom skattetillökning utan att därför nya skatter skulle behöfva upptagas. Häremot har redan blifvit anmärkt, att man vid denna beräkning icke tagit hänsyn till den naturliga och gifna tillökningen i statsutgifterna äfven för andra ändamål än försvaret; och jag behöfver således icke vidare uppehålla mig dervid. Men utöfver dessa 9 millioner erfordras enligt samme talares beräkning ytterligare 7. Dessa 7 millioner skulle åstadkommas genom ökade skatter, och man har i det afseendet nämnt åtskilliga konsumtionsskatter. Det är för mig ett slags tillfredsställelse, ehuru jag icke är någon så synnerligt stor vän af de konsumtionsskatter, som föreslagits, att man dock icke ansett möjligt att lägga hela detta belopp på den allmänna bevillningen; ty huru god skatt den allmänna bevillningen än kan vara för ett mindre belopp, är det dock alldeles omöjligt att på den vägen upptaga stora och obegränsade skatter. Men hvartill skola nu dessa 7 millioner användas? Till försvaret? Nej, de skola användas till att betala skatteeftergifterna; de skola användas till att fylla den minskning i inkomster, som staten kommer att vidkännas i följd af grundskatternas och indelningsverkets eftergifvande. Jag får då hemställa till Kammaren, med hvilka känslor man kan föreställa sig att dessa millioner skola komma att betalas, med hvilka känslor det svenska folket, af hvilket en stor del är fattig och obemedlad, skall betala denna ersättning till staten för eftergifter till samhällets för närvarande enda privilegierade klass. Ty det är jordbrukaren, som för närvarande är samhällets ende privilegierade. Han är det i följd af sin egendoms natur, hvilken oupphörligt stiger i värde; han är det genom det representativa statsskick, hvarunder vi för närvarande lefva och der han innehar majoriteten i Riksdagens båda Kamrar. Jag tror icke, att jordbrukaren gör rätt i att begagna sin makt i denna rigtning, och då, såsom jag redan nämnt, ett bifall till den föredragna punkten oskiljaktigt innebär ett bifall äfven till det framför punkten satta vilkoret och således i hufvudsak jemväl till betänkan det N:o 2, så hoppas jag, att jag gifvit fullt skäl för det yrkande om afslag, som jag nu tillåter mig framställa.

Talrika bifallsyttringar följde på detta anförande.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare öfverläggningen till eftermiddagens sammanträde och åtskildes Kammaren kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
